

Lunds universitet
Musikhögskolan i Malmö

Hur invandrarungdomar tillgodosör sig svensk musikunder-
visning utifrån musiklärares perspektiv

EXAMENSARBETE

Av
Anna Bergvall

Handledare: Stephan Bladh
Examinator: Gunnar Heiling
Framlagt: januari 2006

ABSTRAKT

Bergvall, A (2006). How youth immigrants profit the music education on the basis of music teachers perspective. Degree project at Malmö academy of music.

Music has a part in every country and every culture. Sweden is today a country with many different cultures, religions and music genres. The purpose of the investigation was to see how youth immigrants profit the music education on the basis of music teachers. Questions at issue is: are there immigrant children/ youth who can not take part of the music education? Has the students religions any importance? Have the parents doubt the education? Is there more opposition to some specially music? Are teachers avoiding to present some music? Can the music education helps the youth immigrant in there identity work?

To get my results for datacollection. I have used questionnaires and I have don five inter-views.

The result shows that moor communication is needed as dialogue and good listening between students, teachers and parents.

Key word: Youth Immigrant, Music Education, School, Migration, Culture.

INNEHÅLL

1 INLEDNING	1
2 SYFTE OCH PROBLEMFÖRMULERING	1
2.1 Syfte.....	1
2.2 Forskningsfrågor.....	2
3 BEGREPPSDEFINITIONER.....	2
3.1 Kultur	2
3.2 Multikulturell.....	2
3.3 Invandrare	2
3.4 Integration och segregation.....	3
4 TIDIGARE FORSKNING	3
4.1 I religionens namn	5
4.2 Misstänksamhet mot musikundervisningen.....	6
4.3 Dialog mellan hem och skola	7
4.4 Musik, en hjälp i identitetsutveckling?	8
5 TEORI	10
6 METOD.....	10
6.1 Enkäterna	12
6.2 Intervju.....	12
7 RESULTAT.....	12
7.1 Genomgång av enkäterna.....	12
7.2 Genomgång av intervjuerna.....	17
8 DISKUSSION	25
8.1 Diskussion av frågor.....	25
8.2 Avslutning.....	29
REFERENSER.....	30
BILAGOR	32

FÖRORD

Jag som skrivit detta examensarbete heter Anna Bergvall och jag studerar vid musikhögskolan i Malmö.

Jag tror och hoppas att den undersökning som ligger till grund för mitt examensarbete kan vara intressant inte bara för musikpedagoger utan för alla som arbetar med barn och ungdomar, som är vår framtid och vårt framtida samhälle. Eftersom Sverige är ett mångkulturellt land måste vi ta tillvara på den rikedom detta kan ge oss. Att upptäcka och förstå andra människors kulturer och traditioner ger oss en ovärderlig kunskap och insikt. Jag hoppas att denna uppsats kan bidra till mer kunskap och förståelse men också väcka intresse.

Jag vill ge ett stort tack till de 5 lärare som gav av sin tid och ställde upp på intervju! Jag vill också tacka mina 5 informanter som trots tidsbrist svarat på enkäterna och ett stort tack till min handledare Stephan Bladh som med stor kunnighet hjälpt mig genom arbetet.

1 INLEDNING

Sommaren 2001 flyttade jag från Piteå i norr till Malmö i söder för att studera till musik och religionslärare på musikhögskolan i Malmö och universitetet i Lund. Att flytta till Malmö blev en stor förändring, denna stad med alla dessa olika människor och kulturer. Malmös invandrartäthet ger en färgstark miljö med många olika influenser, samtidigt som den också leder till segregation och problem. Jag flyttade från ett villaområde med i stort sett bara svenskar i kvarteret till ett 13 våningar högt betonghus med människor från hela världen. Här samsas stora barnfamiljer, singlar, äldre människor, flyktingar, socialfall, arabisk musik, jazziga toner, curry, surströmming, korta kjolar, burka, Hijab (huvudduk), arbetslösa, studerande etc. Alla dessa människor med deras olika bakgrunder, religioner, språk och kulturer finns i detta hus. Som svensk blev jag helt plötsligt i minoritet i mitt eget land och jag tror det var denna blandning av alla dessa människor, kulturer etc. som gjorde att jag blev så fascinerad av invandrarnas kulturer och deras liv här i Sverige.

Under min studietid på musikhögskolan har jag saknat något ämne som har att göra med just migration, etnicitet och mångkulturalism i det svenska samhället och i den svenska skolan. Jag tycker att det är konstigt att det inte finns någon kurs på musikhögskolan eller att det i alla fall skulle nämnas i något sammanhang eftersom vi faktiskt lever i ett mångkulturellt samhälle och dessutom läser vi på en lärarutbildning. Jag valde därför att läsa en kurs i Lund på teologin nämligen *Migration, etnicitet & religion* för professor Eva Hamberg. Denna kurs gjorde att mitt intresse växte ännu mer och jag har fortsatt studera detta genom att läsa en läskurs samt skriva en 5 poängs uppsats och nu mitt examensarbete på musikhögskolan.

Mitt examensarbete har jag suttit både i Malmö och Umeå och skrivit. Detta för att jag fått arbete i Umeå innan jag blivit klar med mitt examensarbete. Mina pilotstudier med enkäter gjorde jag i Malmö och mina intervjuer gjorde jag i Umeå. Jag är fullt medveten om att det två helt olika städer men problemen finns ändå överallt.

Jag tror att musik är ett ämne som alla kan ta till sig eftersom musik på något sätt finns över hela världen, i alla kulturer. Som blivande musiklärare ser jag musiken som ett verktyg för att överskida gränser på flera sätt, både på det kulturella planet och genom att musikämnet lätt kan integreras i andra skolämnen. Därför ser jag musiken som ett viktigt verktyg i skolans fostrande av framtidens vuxna. Jag ser fram emot den dag då jag som verksam lärare kan få glädjen och förmånen att möta de positiva sidorna med en kulturell mångfald och där språket som jag pratar bäst är det sammanlänkande språket, nämligen musiken.

Mot bakgrund av detta har jag valt att i mitt examensarbete undersöka hur invandrarelever tillgodogör sig grundskolans musikundervisning.

2 SYFTE OCH PROBLEMFÖRMULERING

2.1 Syfte

Syftet är att undersöka hur musiklärare uppfattar att invandrarelever tillgodogör sig grundskolans musikundervisning.

2.2 Forskningsfrågor

Utifrån syftet avser jag att arbeta utifrån dessa frågor:

- Finns det invandrarbarn/ungdomar som ej vill/får delta i musikundervisningen?
- På vilket sätt har elevernas religionstillhörighet någon betydelse för undervisningen? I så fall hur?
- Ifrågasätts undervisningen av föräldrar? I så fall hur?
- Finns det större motstånd mot viss musik? Vilken? Hur märks det?
- Undviker lärare att presentera viss musik? Vilken? Varför?
- Hur kan musikämnet hjälpa invandrarungdomar i deras identitetsarbete?

3 BEGREPPSDEFINITIONER

Här följer några begrepp som jag vill förklara.

3.1 Kultur

Begreppet kultur har många olika definitioner. Kultur, ett *perspektiv*, ur vilket man kan välja att studera verkligheten och människors liv, t.ex. i skolvardagen (Westerberg, 1987). Kultur i vid mening kan ses som ett medvetande om vad som är gemensamt i en viss krets, men också det omedvetna, som uppfattas som självklart utan att det är formulerat. Alla föds in i denna delvis osynliga och ”naturliga” kultur och genom livet och livets verksamheter vidareförs, och utvecklas ett kulturarv (Skolverket 1994).

Etnologen Karl-Olov Arnstberg har presenterat följande kulturdefinition:

En kultur inbegriper en samling regler, värden och symboler som upprätthålls och hyllas av en grupp människor. En kultur är utifrån denna definition ett kollektivt fenomen med viss varaktighet (Roth, 2002 s.12).

När man talar om kultur kan man tala om olika sorts kultur, det är inte bara frågan om nationella, regionala, etniska eller språkliga utan också kultur som förknippas med religion, sexuell läggning och ålder. Därför är fördelen med Arnstbergs definition att den fångar in de vanligaste användningarna av kulturbegreppet i debatterna om det mångkulturella samhället (Roth, 2002).

3.2 Multikulturell

Multikulturell betyder ett vardagligt och politiskt förhållningssätt till kulturella olikheter. Bunar (2001) har i sin avhandling *Skolan mitt i förorten. Fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism* förklarat ordet mångkulturell på följande sätt:

Därmed menas kulturella element som språk, religion och tradition eller de element som kan få kulturell innebörd t.ex. utseende vilka inte bärs upp av den socioekonomiskt och representations mässigt dominerande grupper (Bunar, 2001 s. 24).

3.3 Invandrare

Invandrare kan definieras på olika sätt nämligen som utländska medborgare, utrikesfödda eller första alt. andragenerationsinvandrare. Med begreppet andragenerationsinvandrare brukar menas, en person som är född i Sverige med minst en förälder som är född i ett annat land. När man talar om personer med utländsk bakgrund är det för det mesta första- och andragenerationsinvandrare det talas om. Den största invandrargruppen i Sverige kommer från Finland. Andra större grupper kommer från Danmark, Norge, Tyskland, Iran, Irak Polen, Chile, Turkiet, Ungern, Somalia, Afghanistan och f.d. Jugoslavien (Fredriksson & Wahlström, 1997).

3.4 Integration och segregation

Integration och segregation är två laddade begrepp med flera innebörder.

Segregation används nästan uteslutande som beteckning för ett negativt tillstånd kännetecknat av en rumslig koncentration av fattiga och invandrare. Integrationens främsta uppgift uppfattas vara en uppsättning politisk-ideologiska programförklaringar och åtgärder, en process som skall råda bot på segregationsproblemen (Bunar, 2001 s. 20).

Innebörden av integration och segregation är olika i olika sammanhang. Eftersom denna uppsats handlar om skolan så skall jag förklara innebörden av dessa begrepp utifrån skolans perspektiv. Skolans roll i integrationen är att arbeta med att förbättra verksamheten så att alla elever får samma möjligheter och behandlas lika. Integrationen inom skolan handlar också om att skolan skall vara en plats där alla elever med olika bakgrund och erfarenheter ska kunna mötas på lika villkor. När man talar om segregation och skola talar man om *yttre* segregation och *inre* segregation. *Yttre* segregation är en beteckning för segregerat boende. De flesta elever brukar gå i den grundskola som ligger närmast där eleverna bor. Detta gör att de lokala skolorna oftast blir präglade av ett visst områdes etniska sammansättning och sociala struktur. Dessa invandrartäta områden får, eller har ofta en negativ stämpel på sig. Detta drabbar även skolorna i dessa områden, oavsett vilka resultat verksamheten än uppvisar. Vid klassprofilering, gruppindelning och linjesystem (praktiska och teoretiska) används begreppet *inre* segregation (Bunar, 2001).

4 TIDIGARE FORSKNING

I detta kapitel kommer jag att presentera tidigare forskning och litteratur kring mitt problemområde.

Musiken fyller ofta en viktig funktion i de flesta kulturer och därför kan man se att musiken spelar en viktig roll för kulturförståelsen. Musiken finns i vardagslivet, på fester och i olika högtider. Det finns musik som spelas vid religiösa tillfällen, under arbete, vid speciella tillfällen i en människas liv etc. Psalmer, nationalsånger, hymner m.m. har en speciell symbolfunktion i många kulturer. Nationalsången vid sportevenemang är ett bra exempel på hur symboliskt viktig roll musiken kan ha. Musiken speglar människornas föreställning om sin kultur och musiken speglar det unika i varje kultur. Ett spelmanslag, *Gärdebylåten* och svensk midsommar är en del i vår svenska kultur. Det finns en typ av internationellt musikspråk över hela världen, mycket tack vare ungdomskulturen. Musiken är viktig för ungdomar var än i världen de bor och lever. En stor del av ungdomarnas identifiering med olika livsstilar, attityder och grupper kommer fram genom musiken. Ett sätt att förmedla kulturförståelse kan vara att lyss-

na på musik från olika länder, den s.k. ”World music” där olika stilelement och instrument blandas blir allt mer populär.

Att i musikundervisningen kunna ge ett bidrag till kulturell förståelse kan göras på olika sätt bl. a genom att prata om olika länder och vilken roll musiken där har spelat för att uttrycka uppfattningar och känslor. Att kunna ge eleverna en positiv musikalisk upplevelse i mötet med musik och dans från andra kulturer. Ett sätt att visa på hur utomeuropeisk kultur och europeisk kultur har påverkat varandra är hur dagens pop- och rockmusik har utvecklats. Rocken har sina rötter både i den svarta musiken från USA och i den västerländska schlagern, den svarta musiken i sin tur är ett resultat av mötet mellan de afrikanska slavarnas musik som de tog med sig till USA och den europeiska musiken (Fredriksson & Wahlström, 1997).

I den svenska skolan finns för alla ämnen kursplaner som skall beskriva ämnets syfte och roll i utbildningen. Här kommer nu ett utdrag ur kursplanen för musik:

Utbildningen i musikämnet syftar till att ge varje elev lust och möjlighet att utveckla sin musikalitet och få uppleva att kunskaper i musik bottnar i, frigör och förstärker den egna identiteten både socialt, kognitivt och emotionellt.

Om musik och musikämnet säger Skolverket:

Musik är en del av kulturarvet. Musikämnet främjar en musikalisk allmänbildning och lägger en grund för delaktighet i skolans och samhällets kulturliv. Utbildningen syftar även till att ge ett historiskt perspektiv på musik och låta eleverna uppleva och förstå att musiken är ett socialt och allmänskulturellt redskap som används på olika nivåer, alltifrån vardagligt bruksmuciserande till konstnärlig utövning. [...] Musik är ett gränsöverskridande språk som främjar förståelse och tolerans samt underlättar integration och samverkan i skola och samhälle (www.skolverket.se).

Skolan måste omformulera, förtydliga och göra nya etiska ställningstagande eftersom mångkulturalismen gör att skolan möter nya kulturer och detta kan leda till värderingskonflikter inom olika grupper. När dessa frågor uppstår är det många skolor som känner en osäkerhet i hur frågorna skall lösas. Med läroplanen som bas skall skolans verksamhet anpassas efter de lokala förutsättningarna, detta får då inte innebära att skolan bara lyfter fram andra aspekter av läroplanen och undviker vissa med rädsla för konflikter. Alla människor är en del av ett kulturarv och kulturarv och traditioner är viktiga eftersom det speglar en människa och det påverkar hur vi ser på varandra. Viktigt är dock att ett samhälles kulturarv inte får användas som ursäkt för att begränsa och utesluta (Zackari & Modig, 2000).

De människor som invandrat till Sverige har inte bara lämnat sitt hem, många har också lämnat det kulturella hemmet som bestod av musik, berättelser, sånger, riter och danser. Detta kulturella kan vara både positivt och negativt. Det kan vara en stor saknad för människor som lämnat den, samtidigt som det kulturella också kan uttrycka en sorts förlegad tradition och försämrad tillvaro. Det kan också finnas en rädsla för den yngre generationens musik eller för en annan kulturs musik vilket kan förstärka främlingskap och slutenhet. En annan aspekt på kulturen är den att många invandrare blir totalt ointresserade av sin egen kultur när de integreras i det svenska samhället. Ibland brukar sökandet efter de kulturella rötterna komma tillbaka senare i livet (Thorsén, 2003). Ämnen som musik, bild, slöjd, gymnastik och hemkunskap brukar ses på olika sätt i olika länder, även inom ett och samma land kan olika skolor lägga upp schema på olika sätt. Därför är invandrabarnens förhållningssätt och reaktioner till dessa ämnen olika, beroende på hur de tycker att en ”riktig” skola är och vilka de ”riktiga skolämnen” är. Dock brukar de flesta invandrareleverna tycka att musik, bild, slöjd och idrott är

överraskande avbrott i skolarbetet som gör det roligare men mindre seriöst. Innehållet i skolundervisningen är helt olika i olika länder, dessutom väldigt föränderligt. Därför är det viktigt att ge mycket konkret och detaljerad information till invandrarföräldrarna så att de kan stödja sina barn och samarbeta med lärarna. Detta gäller självklart också till de svenska föräldrarna. Det är viktigt att förklara för invandrarföräldrarna vad som här betraktas som ”riktiga” skolämnen och som därför står på schemat. Även om föräldrarna kanske inte tycker att t.ex. musik är ett viktigt ämne så har det ämnet ändå fått en högre status genom att skolledningen har bekräftat dess behörighet (Wellros, 1992).

4.1 I religionens namn

I en demokratisk skola skall det finnas en rad friheter bl.a. yttrandefrihet och religionsfrihet och dessa skall kunna utövas. Skolan ska vara demokratisk och den ska vara icke-konfessionell, vilket betyder att den ska ge plats åt elevernas religioner och kulturer men inte förespråka någon speciell. Skolorna brukar lösa detta genom att vissa elever inte behöver delta i t.ex. religionsundervisning, julavslutning i kyrkan eller duscha efter idrotten. Detta räcker dock inte för att man skall kunna prata om religionsfrihet i skolorna. Om man skall prata om religionsfrihet måste man kunna erbjuda elever ett alternativ, där den egna tron kan utövas. Skolan måste kunna ge plats åt olika människors erfarenheter, traditioner och historia och på så sätt stärka identiteten hos olika kulturella grupperingar på ett positivt sätt, vilket kan leda till integration. Det finns föräldrar som har valt att placera sina barn i en fristående skola (friskola) p.g.a. bristen på utrymme för kulturella uttryck eller religionsutövning i den kommunala skolan. Friskolor kan ha olika inriktningar. I en etisk skola går elever som delar samma kulturtradition och i en konfessionell friskola går elever som delar samma religiösa övertygelse (Zackari & Modig, 2000).

Många lärare känner sig osäkra på vad som kan och bör tillåtas i religionens namn. Några av frågorna är: Måste barnen få vara lediga vid särskilda högtider? Måste de ges tillfälle till bön under skoldagen? Ska de få avstå från viss undervisning? Ska föräldrarna ha rätt att förbjuda barnen att delta i sådana aktiviteter i skolan som strider mot deras religion? Just denna osäkerhet inför religiösa frågor skapar också en benägenhet att förklara allt avvikande och mystiskt hos invandrarfamiljer som uttryck för just religionen. Denna osäkerhet riskerar också samtidigt att okomplicerade kulturbetingade sociala konventioner blir ”mystiska” (Wellros, 1992). Majoritetskulturens värderingar utmanas när samhället blir mer mångkulturellt ur etisk och religiös synvinkel. Frågor som diskuteras är bl.a. termins avslutningar, ska vi vara i kyrkan? Ska vi sjunga våra psalmer? Ett exempel är att ha separata avslutningar i sina respektive kyrkor (Roth, 1998). Muslimska föräldrar t.ex. vill ibland inte att deras barn skall medverka vid firandet av kristna högtider. Detta är dock svårt att undvika. Kyrkorna används ofta vid skolavslutningar och där sjunger man svenska psalmer. Jul, påsk och Lucia är också sådana tillfällen. Allt detta förbereds ofta flera dagar eller veckan innan med repetitioner av sånger och pyssel, vilket gör att flera frågor väcks. Vad ska man som pedagog göra med de elever vars föräldrar inte vill att de skall medverka? Ska eleverna få delta ibland, tvingas delta eller ej delta. Detta är svåra frågor men de har en väsentlig betydelse för flera olika grupper i samhället. Vad kan pedagogen då göra? Jo, agera efter varje enskilt fall, tala med föräldrarna och komma fram till en lösning (Otterbeck, 2000).

Samhället vi lever i är fullt av olika symboler, uttryck och handlingar som tidigare hade en religiös betydelse men som i dagens samhälle inte står för något annat än en mer eller mindre definierad kultur och tradition. Även om dagens skolor i Sverige ska erbjuda sina elever en konfessionslös undervisning så kan det ändå finnas inslag i skolmiljön och i undervisningen

som vissa människor kan se som religiöst laddade och därför stötande ur religionsfrihetssynpunkter. Detta gäller inte minst det traditionella avslutningar som hålls i kyrkan med alla dess kristna handlingar och symboler. För den som ändå anser att den svenska skolan begränsar möjligheterna att leva i enlighet med sin tro, kan alternativet vara att skicka sina barn till en fristående skola som har en uttala konfessionell inriktning (Kalsson & Svanberg, 1997).

En somalisk troende muslim ville inte att hans son skulle delta i musikundervisningen av religiösa skäl, pappan menade att sång och dans inte var förenligt med deras religiösa övertygelse. Tomas Olsson rektor på skolan i Hjällbo i Göteborg där den somaliska pojken är elev berättar att läsåret innan gjordes det en tillfällig överenskommelse. Eleven skulle vara på musiklektionerna men behövde inte delta aktivt i alla moment. Läsåret därpå ville pappan att sonen helt skulle slippa musikundervisningen men detta gick inte rektorn med på. Pappan överklagade till länsrätten som gav skolan rätt. Länsrätten stödjer sitt beslut bl.a. på en tolkning av Europarådskonventionen som lyder ”*föräldrars övertygelse endast kan respekteras i den mån att den inte står i konflikt med barnens grundläggande rätt till utbildning*” (Persson, 1997, s. 8). Rektor Tomas Olsson har inte riktigt förstått varför just musikundervisningen är ett problem trots att han pratat flera gånger både med imamen (muslimernas andliga ledare) i Hjällbo och med pappan. Kanske är det så att de muslimska föräldrarna i detta fall övertolkar det kristna budskapet i exempelvis luciasånger och avslutningspsalmer, samt att det finns en viss misstänksamhet mot det västerländska.

Denna genomgång av tidigare forskning om religionens roll i skolan gör att jag i min uppsats ställer frågan: på vilket sätt har elevernas religionstillhörighet någon betydelse?

4.2 Misstänksamhet mot musikundervisningen

Alkohol och ett lössläppt liv är vad som kan förknippas med modern popmusik och om eleverna sjunger sånger om kärlek kan det uppfattas som att eleverna lotsat in på ”fel” väg. Det är ganska ovanligt att föräldrar ”lägger sig i” musikundervisningen, men det händer. Kritiken är då ofta att eleverna sjunger kristna sånger, vilket föräldrarna inte vill (Persson, 1997). Även Otterbeck tar upp detta i sin bok *Islam i Svenska skolan*. Han menar att det finns föräldrar som inte tycker om att man använder popmusik i undervisningen då de menar att popmusiken uppmuntrar barnen till ett trotsigt och omoraliskt beteende mot föräldrarna. I den islamska världen har musik varit ett debatterat ämne ända från islams början, men att de skulle stå något negativt om musik i koranen stämmer inte menar muslimska lärda. Den negativa inställningen till musiken som finns inom den islamska traditionen verkar gälla den roll som musiken spelat när det gäller ett omoraliskt och lössläppt liv och inte musiken i sig (Otterbeck, 2000).

Länsrätten dömer dock inte alltid till skolans rätt/fördel. 1996 fick en pappa rätt mot en skola i Märsta. Hans döttrar som gick på mellan- respektive högstadiet då behövde inte delta i musikundervisningen p.g.a. familjens muslimska tro. Döttrarna hade själva sagt att de inte ville närvara vid musikundervisningen och de sade även att de skulle vägra att delta i undervisningen vilken domen än blev. Enligt expertutlåtande av psykologer sades det att flickorna kände stor press och att de for illa av att delta i musikundervisningen (Persson, 1997). Det finns även elever som hamnar i en lojalitetskonflikt mellan sina föräldrar och skolan. Ska en elev riskera att pappa och mamma blir besvikna över att denne är med på musikundervisningen där även kompisarna deltar? Eleverna slits på detta sätt mellan två världar (Persson, 1997).

De flesta barn utvecklar sina första sociala relationer inom familjen. Familjen och de känslomässiga upplevelser som barnet får där spelar en stor roll för dess förmåga att förstå och ta till sig grundläggande värden i samhället. Det är föräldrarna som har huvudansvaret för barnets uppfostran och skolan skall ses som ett stöd. Det är också skolan som kan erbjuda en mångkulturell miljö där olika bakgrunder och erfarenheter kan mötas eller raseras. Detta betyder att skolan kan erbjuda en annan form av fostran och social gemenskap än familjen. För föräldrar som kommer från länder där skolan är synonymt med sträng, hård disciplin och auktoritet, kan den svenska skolan ses som en skola utan regler, krav och normer. Detta kan leda till att de inte känner något större förtroende eller respekt för skolan, vilket i sin tur kan leda till att det blir ”krockar” när föräldrarna möter den svenska skolan. Kommunikationen mellan skola och hem brister ofta och detta har gjort att skolan kan ses som obegriplig och till och med hotande för vissa föräldragrupper. Ofta när skolan tar kontakt med hemmet gäller det ett problem av något slag och kanske inte en öppen diskussion om skolans verksamhet. Det är många föräldrar som känner att de inte vet vad skolan gör, hur den arbetar, vilka mål och planer som gäller och detta försvårar kommunikationen mellan hem och skola. Det är viktigt att det finns en bra dialog och att föräldrarnas möte med skolan blir positivt så att de känner sig positiva till skolsystemet och därigenom påverkar barnens attityder (Zackari & Modig, 2000).

4.3 Dialog mellan hem och skola

Nabila Alfakir (2004) har skrivit boken *Skapa dialog med föräldrarna – integration i praktiken*. I denna bok har Alfakir sammanställt ett övningsmaterial på 20 frågor som syftar till att öka förståelsen mellan föräldrar och lärare, att hitta olika problemlösningar och att reda ut olika roller. Detta övningsmaterial kan vara ett bra underlag för att få igång en dialog mellan hem och skola t.ex. på ett föräldramöte. I boken medverkar 61 stycken arabiska och somaliska föräldrar, alla boende i Rinkeby med barn gående på Bredbyskolan. Bland de arabiska föräldrarna fanns både kristna och muslimer medan alla somalierna var muslimer. I musikämnet ingår ju även dans och rörelse. I diskussionen som uppkom i Rinkeby framkom det att dans till största delen sågs som ett oseriöst ämne. Frågor som framkom vid diskussionen var, vilken sorts dans och till vilken musik? Hemlandets eller Sveriges? Vissa föräldrar menade på att det var viktigt att bevara traditionella danser. Hip-hop var en dans som de flesta föräldrarna opponerade sig mot och menade vara osmaklig. Vissa föräldrar ansåg dock att det var bra att barnen rörde på sig till vilken musik det än var. Alfakir tar upp ett exempel från sina egna erfarenheter som lärare när det gäller julfest. Hon möttes av stort motstånd från arabiska föräldrar när eleverna skulle uppträda med sång och dans. Hon förklarade då syftet med festen och fick de arabiska föräldrarna att ändra åsikt. Alfakir ville att eleverna skulle lära sig att våga stå i centrum för att visa vad de lärt sig. Det ligger mycket träning bakom ett uppträdande inför publik. Sång, teater och dans är ett av de bästa uttryckssätten. Genom att bjuda in föräldrarna så att de får se barnen uppträda ger man föräldrarna en chans att se att sång, musik, dans och teater är en del av ett barns eller en ny människas utveckling (Alfakir, 2004).

En av frågorna i Alfakirs övningsmaterial handlade om att kunna nationalsången. Denna fråga förvirrade föräldrarna för vilken nationalsång är det som gäller? Den nya eller den gamla nationens? Eftersom många föräldrar inte kunde den svenska nationalsången så tyckte en stor del av föräldrarna att det var skolans ansvar att lära ut den. En betydligt mindre del av föräldrarna tyckte att det var ett gemensamt ansvar mellan hem och skola, vad föräldrarna faktiskt menade med gemensamt ansvar kan tolkas på olika sätt. Menar föräldrarna att de kan den svenska nationalsången eller ska föräldrarna lär sina barn hemlandets nationalsång och skolan den svenska. Vissa anser att det var hemmets ansvar och med detta svar finns det en möjlighet att föräldrarna inte tycker att det är nödvändigt att deras barn lär sig den svenska

nationalsången utan vill hålla kvar sina barn i det land de kommer ifrån. Vissa av lärarna tyckte inte heller att barnen behövde lära sig svenska nationalsången eftersom den inte ansågs viktig. Det är dock viktigt att en lärare förstår att innebörden av nationalsång kan vara väldigt olika för olika människor. I Sveriges historia t.ex. så har vi haft och har långa perioder av fred. Detta kanske inte liknar invandrarföräldrarna hemländer och därför kan innebörden av nationalsången upplevas väldigt olika. Alfiakir menar att det borde vara obligatoriskt för alla barn att lära sig den svenska nationalsången. För om man samlar alla barn och lära dem den svenska nationalsången kan det stärka samhörigheten och även minska konflikter som finns mellan olika folkgrupper. Sången kan även stärka bandet till det land som barnen nu lever i och som de kanske kommer att leva i för alltid (Alfiakir, 2004).

I kursplanen i Lpo 94 betonas *målen* som delas in i *mål att sträva mot* och *mål att uppnå*. Det är till stor del den enskilda läraren eller skolorna som bestämmer med vilka metoder och aktiviteter dessa mål skall uppnås. Det anges dock i Lpo94 vissa begrepp som läraren eller skolan kan ha till hjälp såsom, *musicerande, musikkunnande, musikskapande och musiklyssning*. Det är alltså väldigt fritt för läraren och skolan att bestämma innehållet på musikundervisningen (Sundin, 1984).

Denna genomgången av annan forskning som rör både misstänksamhet mot undervisningen och dialogen mellan hem och skola gör att jag i min uppsats ställer dessa frågor: Finns det invandrabarn/ungdomar som ej vill/får delta i musikundervisningen? Ifrågasätts undervisningen av föräldrar? Finns det större motstånd mot viss musik? Undviker lärare att presentera viss musik?

4.4 Musik, en hjälp i identitetsutveckling?

Många skolor arbetar öppet mellan olika musikaliska stilar och skapar på det sättet broar. Musikundervisningen kan ses som en arena där elever har möjlighet att prova på olika livsstilar och sammanhang, därför är det många invandrarelever som tycker att det är väldigt bra med populärmusik i undervisningen. De flesta elever tycker att det är spännande att lära sig ett soulgroove eller vilka tuffa effekter man kan göra på en elgitarr. Dagens musikpedagoger har lärt sig att folkmusik, rock och pop är lika ”fint” som den klassiska musiken och därför har dessa musiklejare skapat en annorlunda och radikal musikundervisning. Även om detta med populärmusiken är bra så har det en baksida också. Populärmusiken har en västerländsk kulturell och ekonomisk dominans. Även om USA:s populärmusik står för frihet så följer också musikindustrins normer med. Alla elever måste få stöd att söka efter sin musik. Detta innebär inte att alla musiklejare måste kunna allt om alla kulturers musik utan det viktiga är att musiklejaren förstår att all musik värderas utifrån en individs eller en grupps normer. Musikundervisningen måste också vara en arena som ger rum till att utveckla respekt för andras värden (Thorsén, 2003).

I en klass där det finns elever från olika länder kan man presentera sånger från varje land och lyssna till dessa, kanske även sjunga dem. Att förstå hur och när musiken används kan vara intressant, t.ex. när sjungs denna sången? Vid någon speciell högtid, fest etc.? Dessutom finns en viktig resurs i eleverna som kan översätta och förklara texterna för sina klasskompisar. Dans och danslekar hör ofta samman med musik till speciella högtider därför kan det vara en bra ide för läraren att även undersöka om det finns danser som hör ihop med den musik som presenteras (Fredriksson & Wahlström, 1997).

"Kunskap i musik frigör och förstärker den egna identiteten både socialt, kognitivt och emotionellt" (www.skolverket.se). När vi känner igen ackord eller melodier känner vi en trygghet och musik är en viktig del under uppväxten. Hur kan musikundervisningen forma en kulturell identitet? Stig-Magnus Thorsén professor i musik och samhälle vid musikhögskolan i Göteborg menar att det finns två sätt där identitetsarbete och musik samverkar. Musiken skapar dels en trygghet genom att stärka en gruppering och grupperingen ger en känsla av att vara rotad. Exempel på detta kan vara konserthusets symfonier eller väckelsesånger i en frikyrka. Musiken förstärker alltså gemenskapen. Musiken kan också medla i möten mellan olika människor och deras tankar och kulturer (Thorsén, 2003).

Allt hemskt som sker i världen drabbar barnen hårdast. De har svårast att klara av och förstå det våld och de lidanden de utsätts för. Flyktingbarnen som kommer är fyllda av oro, sorg och ångslan. Hur kan vi ta hand om dem på bästa sätt? En del av dem placeras i förberedelseklasser tillsammans med barn från andra länder och kulturer. Christina Rodell Olgac jobbar som lärare i en förberedelseklass i Rinkeby och har skrivit en bok om detta. I hennes klass sjunger de varje dag och hon menar att det är sångerna som håller ihop skoldagen. De sjunger alltid på lektionen före lunch som inleds med en namnsång och avrundas med en speciell "matsång", dessutom avslutas skoldagen med en sång. Rodell Olgac anser att detta främjar gemenskapen i klassen och gör stämningen mer avspänd och glad. Sångerna bidrar också till språkutvecklingen eftersom de främst utnyttjar de visor och ramsor som mest förekommer i förskolan. Dessa har lätta melodier och enkla texter och rim som ofta upprepas flera gånger och som även kan förstärkas med rörelser som i sin tur stärker kroppsuppfattningen t.ex. *Imse vimse spindel, Var är tummen?, Fem små apor hoppade i sängen, Huvud axlar knä och tå*, m.fl. Dessa ger bra träning för att få in rytm i språket och i att artikulera, dessutom får barnen ett ordförråd som de kanske inte direkt förstår men som de efterhand kan använda. Musik skapar ro och koncentration i klassen och därför lyssnar de på barnsånger vid t.ex. målning. Ibland får de barn som vill och vågar, sjunga sånger från sitt eget hemland och dessutom ta med sig musik på kassetter från sitt hemland (Olgac, 1995).

Identitetsarbete i tonåren är inte lätt för någon. Invandrarungdomars identitetsarbete handlar ofta om att söka sin hemvist och självklara eller naturliga tillhörighet. Både som klasslärare och musiklektör kan man hjälpa till att förstärka många sidor av barnets utveckling genom musik. Musik är tempo och fart, rytmer, klanger, dans, motorik, teknik med musikprogram mm. Musiken i skolan kan alltså samla upp och utveckla många förmågor hos eleverna. Musikundervisningen kan också bli en samlingsplats för olika inriktningar, olika kulturer. Många kulturer lever närmare dansen, sången och musik än vad svenskar i allmänhet gör. Därför kan man säga att invandrarna, både vuxna och barn på skolan bidrar till en vitalitet som för oss alla närmare mot musiska uttrycksformer. *"Musiken gör att man växer!"* (Sundin, 1984, s.72). Att ens egen identitet blir bekräftad och respekterad av andra är viktigt för elevernas utveckling. Lärare som har elever från andra länder bör skaffa sig kunskap om dessa länder. Viktigt är dock att man som lärare inte ger eleven en identitet bara för att denne har sitt ursprung i t.ex. Turkiet eller är muslim. Denna elev kanske bara känner full samhörighet med den svenska kulturen och det svenska sättet att leva på. Med ref. till musikantropologen John Blacking skriver Sundin om musikens huvudfunktion. Han menar att för både barn och vuxna är musik sällan någonting i sig själv. Musiken får mening först genom förbindelser mellan människor och i vilket sammanhang den inträffas. Musikens funktion blir därför dubbel, dels kan den ge trygghet och bekräfta dels oroa och ifrågasätta. Musiken får en rituell, roande, bekräftande och trygghetsskapande funktion eftersom den reflekteras i samhället genom dess arbetsfördelning, dominerande myter och produktionsförhållanden. Musiken ger oss ofarliga drömmar och gemenskap, bekräftar våra fördomar och reproducerar det rådande idésystemet. Musiken

innehåller mänskliga element och på en djupare nivå blir det något utöver det samhälle som vi lever i. Det finns musik som är till för att i första hand vidga vår medvetenhet och de olika gränser vi satt upp runt oss själva, detta finns i alla kulturer. Blacking menar att människors svåraste uppgift någonsin är:

att komma utanför oss själva, att få ett sådant förhållningssätt till livet som kan beskrivas med ordet älska”(efter Sundin 1984, s.167).

Blacking menar också att man måste handskas med:

problemet hur man skall förhålla sig till det samhälle man lever i och dess kulturella uttryck satta i relation till det grundläggande individuella problemet: att utvecklas som människa (efter Sundin 1984, s. 167).

Därmed övergår jag till metodavsnittet.

6 METOD

I denna uppsats kommer jag att dels göra en enkät som en pilotstudie och jag kommer att göra 5 intervjuer för att få med djupgående svar. Jag kommer att använda samma frågor i både enkäter och intervjuer.

Både enkäter och intervjuer är två olika sätt att samla information på och som bygger på frågor. Dessa metoder har både sådant som är gemensamt men också sådant som inte är gemensamt.

Jag ska använda mig av både kvalitativ och kvantitativ metod.

Kvantitativ metod besvarar frågor som t.ex. ”Hur vanligt är det att musklärare.....?”

Kvalitativ metod besvarar frågor som t.ex. ”Varför är det vanligt eller ovanligt att musklärare.....?”

Då enkäterna och intervjuerna innehåller ja och nej frågor utgör dessa en kvantitativ del men det finns även en kvalitativ del eftersom läraren själv får kommentera sina svar.

För att förstå människors sätt måste man förstå den kultur människan tillhör. Det är kulturen som avgör hur en människa känner, handlar, tänker och talar. För att tillhöra en kultur måste man ha insikt och kunna agera på det sätt som är acceptabelt för gruppen, som därefter gör det möjligt för individen att delta i olika gemensamma sammanhang (Hartman, 2004). Allt fler invånare i Sverige har sitt ursprung i andra länder och kulturer, detta gör att Sverige håller på att utvecklas till ett mångkulturellt land, vilket avser ett land som innehåller flera olika kulturer. Detta mångkulturella väcker både fascination och oro. Vissa människor tycker att det är positivt, att det är berikande och ett steg framåt medan andra ser det mångkulturella som något negativt, att det ska eller kommer att uppstå konflikter (Roth, 2002). I dagens mångkulturella samhälle finns risk att vi rör oss i skilda miljöer. Människor delas in i olika grupper efter, ålder, yrke, kön etc. och detta leder till att vi får allt färre möjligheter att mötas. Detta i sin tur kan leda till otrygghet, där de som känner sig hotade blir rädda och aggressiva. Främlingskap kan leda till intolerans mot andra människor som inte har samma bakgrund eller samma värderingar som man själv. Att två människors oförmåga att förstå varandra kan leda till främlingskap är inte så konstigt om de aldrig får mötas. Då har de inte en chans att kunna förstå

varandra. Detta gäller allt från gamla, affärsmän, invandrare, skolungdomar etc. (Uddhom, 1993).

Skolan är en institution där tusentals människor blir placerade i olika grupper som kallas klasser, där man måste närvara p.g.a. av skolplikt. En plats dit en individ går för att få mer kunskap, där individer ska lära sig allt från att räkna matematik till att hoppa bock. Där även individer skall lära sig att samarbeta med varandra samtidigt som de ska arbeta med frågor som, vem är jag? vad vill jag? hur kommer min framtid att utforma sig? Roth (2002) har en mycket bra beskrivning av skolan som en ett litet miniatyrsamhälle. Skolan är en av de mest "centrala arenorna" när det gäller att överbygga värderingskonflikter och sociala konflikter i samhället. Det är i skolan som eleverna formas när de är som mest formbara och under en lång tid är det just på denna plats som attitydspåverkan och kunskapsförmedling sätts i centrum. *"Skolans uppgift är att förmedla kunskaper och i samarbete med hemmen främja elevernas utveckling till ansvars-kännande människor och samhällsmedlemmar"* (Lpo 94 s. 7).

En av skolans många uppgifter är att till eleverna förmedla och förankra de värden som vårt samhällsliv vilar på, att alla människor har lika värde, kvinnor som män, starka som svaga. Alla människor har rätt till integritet och frihet och ingen människa ska behöva utstå kränkning av något slag. Skolan skall låta varje individ hitta sin egen personlighet och med denna personlighet kunna delta i samhällslivet på ett bra sätt. Föräldrar ska kunna skicka sina barn till skolan och kunna vara säkra på att deras barn inte blir påverkade till fördel för en speciell åskådning d.v.s. undervisningen skall vara icke-konfessionell. Skolan skall ha en undervisning som är saklig och allsidig och den ska anpassas till varje elevs behov och förutsättning. I skolan skall också eleverna få möjlighet att ta initiativ och ansvar, de skall också få chans att utveckla sitt kunnande i att arbeta självständigt och att lösa problem. Skolans arbete ska ske i samarbete med hemmen och skall vara en resurs för familjen i deras arbete med fostran och utveckling. Skolan skall överföra från en generation till en annan ett kulturarv, traditioner, språk, kunskap och värden (Lpo 94).

Att invandrarbarn har sämre resultat i skolan än svenska barn är en sanning med modifikation. 1995 gjordes en stor undersökning för att få reda på vilka faktorer som kan förutsäga vilka barn som löper större risk med att misslyckas i skolan än andra. Faktorerna som framkom vid undersökningen var:

- familjeförhållanden (utbildningsnivå, ensamstående föräldrar, barnmisshandel, dåliga kontakter mellan hem och skola)
- fattigdom
- tillhörighet i etnisk minoritet
- typ av skola
- dåliga kunskaper i majoritetsspråket
- närsamhälleststruktur
- skolans geografiska placering

Om endast en av dessa faktorer stämmer in på en elev är risken att misslyckas nästan lika liten som för en elev där ingen av dessa faktorer stämmer in. Om fyra av dessa faktorer finns hos en elev så är det stor risk för ett misslyckande i skolan. Det har gjorts flera undersökningar runt om i världen och dessa undersökningar bekräftar denna bild. I Sverige gjorde Matti Similä 1994 en undersökning om "i vilken omfattning elever i Sverige fortsatte till teoretiska gymnasielinjer och högskolestudier" (Fredriksson & Wahlström, 1997, s. 51). I denna undersökning framgick att det var betydligt fler svenska elever som fortsatte till teoretiska gymna-

sielinjer och högskolestudier än invandrarelever. Det var dock stora skillnader mellan olika invandrargrupper. Ett exempel är iranier för vilka det är viktigt med utbildning, det är A och O. Att jobba med kroppen betraktas i Iran som något sämre så därför är utbildningen viktig och det är många som är välutbildade. Trots detta kommer många inte in på den svenska arbetsmarknaden (Mahoonny, 1998). Det var även skillnad mellan invandrarelever som var födda i Sverige eller som invandrat innan sju års ålder jämfört med dem som invandrat senare. Det var ingen större skillnad mellan svenska elever och de elever som var födda och invandrat före sju års ålder. De som invandrat efter sju års ålder hade i mindre utsträckning fortsatt med teoretiska gymnasielinjer och högskolestudier (Fredriksson & Wahlström, 1997).

6.1 Enkäterna

Enkät och intervju är två olika sätt att samla information. Jag valde att använda mig av enkäter eftersom jag vet att de flesta lärare är människor med lite tid. Jag började med att ringa runt till olika musiklärare i Malmö som arbetar på skolor där jag vet att det är hög andel invandrarelever och fråga om de skulle vilja besvara en enkät. I och med att jag först ringde fick jag chansen att förklara syftet lite mer ingående och informanterna fick chans att ställa frågor. I boken *Forskningsmetodikens grunder* framgår problemen med användningen av enkäter att det är svårt att kontrollera tillförlitligheten i förväg. Därför måste man vara noga med att vara tydlig så att respondenterna uppfattar frågorna som vi tänkt oss. Det är också viktigt att klargöra syftet med enkäten och samtidigt betona att informanternas bidrag är viktiga (Patel & Davidson, 2003). Från början var min tanke att skicka ut tio enkäter men jag fick bara ihop sju lärare som ville medverka. Alla som tackade nej angav samma svar till varför de inte ville delta, nämligen tidsbrist. Jag sände iväg mina enkäter med svarskuvert 17/10-05 och fick det sista svaret den 31/11-05 som också var min stoppgräns. När man skickar ut enkäter får man räkna med bortfall, jag skickade iväg sju stycken och fick tillbaka fem, jag får därför känna mig nöjd med detta. Jag hade dock gärna sett att jag haft möjlighet både tidsmässigt och ekonomiskt att göra en stor enkät men tyvärr hade jag inte det.

6.2 Intervju

Detta är min plan, hur det blir redovisar jag sen.

Att hitta musiklärare som ville ställa upp på intervju var inte alldeles lätt. Jag valde att ringa helt andra musiklärare än de jag ringt tidigare när jag ringde ang. enkäterna pga. av det svala intresset dessa visat. Jag fick 5 positiva besked. Mina fem intervjuer gjordes på informanternas arbetsplatser. Intervjuerna tog ca 20-30 minuter vardera och jag spelade in dessa på MD.

7 RESULTAT

I följande avsnitt kommer jag att först redovisa resultatet av enkätundersökningen (Bilaga 1). Trots ett positivt gensvar av vidtalade lärare så fick jag endast fem svar av sju. På grund av att jag skickade ut för få enkäter och fick dessutom tillbaka ännu färre så är inte min enkätundersökning verklighetstrogen och säger tyvärr inte så mycket. Enkätundersökningen får därför ses som en pilotstudie inför de 5 intervjuerna.

I intervjuerna använder jag mig av strukturerad metod, alltså exakt samma frågor till alla. Att intervjua människor är ganska spännande eftersom man får en lite inblick i en annan människas liv. Jag kommer att redovisa mina resultat genom att först berätta kortfattat om informanten och därefter arbeta mig igenom frågorna i tur och ordning. Jag avslutar detta kapitel med en kort reflektion av intervjuerna. Namnen jag använder på mina informanter är fingerade.

Nu kommer här en sammanfattning av enkäterna.

Då jag lovat mina informanter anonymitet så kommer jag att kalla dem: Lärare A, B, C, D och E.

7.1 Genomgång av enkätfrågor

Fråga 1. Är du man eller kvinna?

Fråga 2. Hur gammal är du?

Fråga 3. Är du behörig musikhögskoleläsare?

Fråga 4. Hur många år har du arbetat som musikhögskoleläsare?

Fråga 5. Hur många nationaliteter möter du under en arbetsvecka?

	Kön	Ålder	Behörighet som musikhögskoleläsare	Arbetat antal år	Antal elevnationaliteter
Lärare A	Kvinna	44 år	Ja	17 år	10-15
Lärare B	Man	34 år	Nej	3 år	15-20
Lärare C	Kvinna	39 år	Ja	12	15-20
Lärare D	Man	36 år	Ja	9	15-20
Lärare E	Kvinna	33	Ja	4	15-20

Tabell 1. Fördelning av kön, ålder, behörighet, antal år som musikhögskoleläsare och antal elevnationaliteter

Jag började min enkät med dessa fem frågor för att jag ville ha en bakgrund till svaren i de övriga frågorna. Jag tycker det är intressant att lärare möter 15-20 olika nationaliteter under en arbetsvecka.

Fråga 6. Finns det invandrare som inte vill/ ej får delta i musikundervisningen?

På denna fråga var det endast en musikhögskoleläsare som har erfarenhet av detta. Nu ska vi se hur lärarna uttrycker sig i frågan ang. om det finns elever som inte vill eller får delta i musikundervisningen:

Några gånger har muslimska elever (flickor) inte deltagit när vi t.ex. har dansat på musiken. De har då fått sitta och tittat på, aldrig att de har fått lämna klassrummet (Lärare C).

Har jag aldrig varit med om. För länge sedan hade jag en pojke som var med i Jehovas vittnen och han ville helst inte sjunga, han gjorde det dock ändå (Lärare A).

Har aldrig stött på att en elev nekats till att delta i musikundervisningen och jag vet faktiskt inte riktigt hur jag skulle reagera om det skulle inträffa (Lärare E).

Här ser vi att det handlar om bl.a. dans, som inte är en oviktig del i musikundervisningen. Uppenbarligen har berörd lärare bestämt sig för att inte tvinga eleverna att delta men inte heller att lämna klassrummet under dansundervisningen.

Av de musiklejare som ingen motsvarande erfarenhet har av invandrarelever som inte vill/får delta i musikundervisningen har följande två kommentarer lämnats i enkäterna. Lärare A ger en kommentar om en elev som är med i Jehovas vittne. Det är bra att det nämns att det inte bara är invandrarelever som frågan angår utan att frågan också kan beröra de svenska eleverna. Lärare E säger att hon aldrig stött på detta problem vilket är glädjande, informanten säger att hon inte vet hur hon skulle reagera om det inträffade och kanske borde det då vara en god ide' att redan innan det inträffar (om det inträffar) ta sig en "funderare" hur hon skulle ta tag i situationen så att hon inte blir stående helt överrumplad. Jag har tidigare nämnt (s. 6) att det är viktigt att förklara för invandrarföräldrarna vad som är obligatoriska skolämnen.

Fråga 7 Ifrågasätts din undervisning av elevernas föräldrar?

I frågan om musikundervisningen ifrågasätts av föräldrar har tre av informanterna varit med om detta. Tyvärr vidareutvecklade de inte detta utom lärare C som lämnade följande kommentar:

Inte direkt att föräldrar ifrågasätter själva undervisningen utan mer vad eleven ska göra för att nå ett visst betyg (Lärare C).

Att föräldrarna bryr sig om sina barns betyg är positivt, som lärare är det då viktigt att ha så bra anteckningar som möjligt om eleverna så det finns något konkret att säga när föräldrarna ringer. Det är synd att övriga lärare inte förklarade exakt vad i undervisningen som föräldrarna har reagerat mot. Jag kan tänka mig att om föräldrar ifrågasätter undervisningen så kan det bl.a. vara så att de inte vet vad som händer i klassrummet, vilket kan skapa en osäkerhet och ett ifrågasättande. Som jag nämnt tidigare så brister det ofta i kommunikationen mellan hem och skola och att detta har gjort att skolan kan ses som obegriplig för vissa föräldragrupper (s. 6). Vi som arbetar som lärare måste lära av detta, det är vi som måste ta steget till en förändring. Informationen till föräldrarna kan ske på olika sätt och det är varje skola och pedagogs ansvar att arbeta för att ge föräldrarna mer insikt i deras barns skola och de olika ämnena. Av de två informanter som inte fått sin undervisning ifrågasatt av föräldrar lämnade en lärare följande kommentar:

Aldrig hänt, de kommer gärna på våra konserter!! (Lärare A).

Lärare A som arbetat i skolan i 17 år har aldrig stött på att föräldrar ifrågasatt undervisningen. Kanske är det så att hon har en bra dialog med föräldrarna och att det på det sättet inte skapar någon osäkerhet ang. musikundervisningen?

Fråga 8. Finns större motstånd mot viss musik?

På frågan om det finns större motstånd mot viss musik är det två av informanterna som har erfarenhet av detta, och tyvärr är det bara en som kommenterat sitt svar:

Kanske hårdrock, tyvärr för det tycker jag är kul!(Lärare A).

Lärare A trodde att det skulle finnas motstånd mot hårdrocksmusik vad hon egentligen menar framgår ej. Här kan man fråga sig i det fall elever inte vill medverka under vissa musiklektioner tar då lärarna reda på om det beror på t.ex. tonårströts eller om det finns något i elevernas kulturella bakgrund som orsakar detta? Tyvärr har ingen av de två musiklektionerna som menar att det finns ett större motstånd till viss musik angett skäl eller vilken musik det handlar om.

Fråga 9. Undviker du som lärare att presentera viss musik?

Det är endast en informant som undviker att presentera viss musik, han har gett följande kommentar:

Som lärare har jag ett ansvar att se till att musiken vi använder i undervisningen inte är t.ex. rasistisk eller stötande på annat sätt (Lärare D).

Lärares D:s infallsvinkel berör en viktig punkt. Jag tycker att dennes reflektion är korrekt då jag som lärare bör lära eleverna vara kritiskt granskande av det budskap vissa grupper har i sin musik. Av de övriga informanterna är det två som gett kommentarer till sina svar:

Jag har mest praktisk musik och jag väljer naturligtvis den typ av musik eller de låtar som jag tror att jag kan lära eleverna (och även de låtar som jag själv tycker om eller tycker är ok). Det är endast från perspektivet vad är möjligt att spela – genomföra – lätt, svårt osv, inte ur något annat perspektiv (Lärare A.)

Jag försöker visa på så många olika genrer som möjligt, tyvärr räcker oftast inte tiden till. Låter ibland eleverna ta med musik från sitt hemland, men det är bara om de själva vill (Lärare C).

Lärare A arbetar endast från perspektivet vad som är möjligt att spela. Detta kan vara bra ur den synvinkeln att om eleverna klarar av att spela låtarna och att det låter bra så höjs deras självförtroende. Lärare D försöker att jobba med så många genrer som möjligt och jag tror att det är bra att eleverna får ta del av det enorma ”smörgåsbord” vi har i musiken med alla dess olika genrer. Att låta eleverna ta med musik från sitt hemland är ett bra sätt att låta eleverna få bli synliga i klassen. Dessutom är det omöjligt för en lärare att sätta sig in i all musik som finns i hela världen, och därför är det bra att utnyttja resurserna som finns i klassen.

Fråga 10. Upplever du att religion påverkar din utformning av musikundervisning?

Många religioner finns det, de tar plats och religionerna engagerar många människor. Det är två av informanterna som har erfarenhet av detta, och dessa lärare har lämnat följande kommentarer om detta:

Vid jul när vi sjunger sånger så finns det vissa elever som inte är med. Jag brukar låta dem bara sitta och lyssna och jag gör ingen stor grej av det. Kanske borde jag ta en diskussion eller, jag vet inte..... (Lärare E).

Ibland ifrågasätts det varför vi har avslutning i kyrkan. De flesta eleverna medverkar i alla fall, Jehovas däremot brukar inte delta (Lärare C).

Även om dagens skolor i Sverige ska erbjuda sina elever en konfessionslös undervisning så kan det ändå finnas inslag i skolmiljön och i undervisningen som vissa människor kan se som religiöst laddade och därför stötande ur religionsfrihetssynpunkt. Detta gäller inte minst de traditionella avslutningar som hålls i kyrkan med alla dess kristna handlingar och symboler.

Lärare E lämnar en öppen fundering ”Kanske borde jag ta en diskussion eller, jag vet inte.....” Varför inte ta en diskussion så att både lärare och elever kan få chansen att få större förståelse och insikt i sina medmänniskors religioner. Ännu en gång nämns Jehovas vittne då lärare C konstaterar att de inte brukar delta. Jag undrar då om det pågår diskussioner om Jehovas vittne precis som det gör när det gäller t.ex. muslimer? Av de tre informanter som inte upplever att religion påverkar undervisningen har en lämnat en kommentar:

Inte ens till Lucia eller avslutningen i kyrkan, vi sjunger de vanliga luciasångerna och blandar jul-sånger med psalmer i kyrkan. Det händer dock att ett fåtal elever inte vill gå i kyrkan, vi brukar avfärda det med ”gå dit som på ett studiebesök men delta inte”. Det fungerar för det mesta (Lärare A).

Lärare A skriver ”Det händer dock att ett fåtal elever inte vill gå i kyrkan, vi brukar avfärda det med gå dit som på ett studiebesök men delta inte”. Jag kan inte förstå varför man som lärare säger att man ”avfärdar” denna diskussion som kan uppkomma vid kyrkobesök, varför inte i stället lyfta fram det positiva i den svenska kyrkliga traditionen. Trots att skolan inte får påverka elevernas religion så bor vi i ett land med kristna traditioner. För vissa invandrare kan det till och med bli en kulturchock när de inser att religionen inte betyder så mycket för svenskar i allmänhet.

Fråga 11. Tror du att musikämnet kan hjälpa invandrarungdomar i deras identitetsarbete. Alla lärare är överens om att musikämnet kan hjälpa både svenska och invandrarbarn i deras identitetsutveckling, Åsikter om detta framkom genom följande citat:

Det kan hjälpa alla! Man lär sig samarbeta, lyssna på andra, diskutera låtval, få stå på scen, blanda in tex. arabiska rytmer/trummor i svenska poplåtar (Lärare A).

Dels tror jag att musik kan hjälpa alla ungdomar i sin identitetsutveckling men kanske invandrarungdomar i synnerhet. Vi firar t.ex. bajram vid sidan av våra kristna högtider som t.ex. Lucia, då det dansas till turkisk och arabisk musik (Lärare B).

Självklart! Musik kan säkert hjälpa både invandrarbarnen och svenska barn i deras identitetsutveckling och som lärare har vi ju ett visst ansvar här!(Lärare D).

Många av dagens ungdomar mår dåligt av olika orsaker, det kan vara allt från stress till negativa hemförhållanden etc. Hur pass medvetna är lärarna egentligen? Alla informanter menar att musikämnet kan vara en hjälp för identitetsutveckling genom samarbete och att ungdomarna lär sig lyssna på varandra. Det är fina ord men hur är det egentligen i praktiken? Vi lärare kan lägga upp vår undervisning i musik i stort sett hur vi vill, finns tanken på ungdomarnas identitetsarbete med när lektionerna planeras och är det i så fall möjligt? Att blanda in elevernas hemlands musik kan vara en del i att hjälpa till i identitetsutvecklingen. Bara för att eleverna bor i ett nytt land ska de inte behöva tappa sitt förflutna. Samtidigt måste man vara lyhörd för de elever som inte alls vill ha något med sitt gamla hemland att göra. Det kan vara fint att fira olika högtider i skolan. På detta sätt lyfter man fram eleverna och samtidigt kan man skapa en förståelse mellan individer. Lärare B som firar bajram en högtid som firas efter fastetiden ramadan (www.bildt.net/index.asp?artid=438) vid sidan om vår ”kristna” lucia kanske bör läsa på varifrån våra traditioner kommer. Det svenska luciafirandet uppstod i början på 1900-talet tidigare fanns det andra traditioner som präglades av mörkrets makter. Lucia står för ljus, hopp och framtid vid en kall och mörk tid på året. Namnet kommer från ett kristet skyddshelgon på Sicilien. (www.katedral.vaxjo.se/KLASSRUM/re/Lucia.htm).

Intervju med Petronella

Petronella är 37 år, hon är gift och har 3 barn. För Petronella är musiken hennes liv och hon är behörig musiklärare. Hon arbetar sedan 9 år tillbaka som musiklärare och möter ett tiotal olika nationaliteter bland eleverna under en arbetsvecka. Intervjun gjordes den 1 februari 2006 på hennes arbetsplats, en grundskola i Umeå där hon vid intervjutillfället hade ca 75% tjänst med huvudsakligt arbete i klass år 8-9.

Finns det invandrarbarn/ungdomar som ej vill/får delta i musikundervisningen?

Informanten berättar om en händelse som gjorde att skolan just fick upp ögonen på problem som detta. Det var för ett antal år sedan som en invandrarelev vars föräldrar satte sig emot det mesta i skolan. De förstod inte vikten av några av ämnena, och vissa av ämnena fick barnen inte alls vara med på, detta gällde bland annat musik. Hon säger också att detta problem inte är något som hon märker av i någon hög grad idag. Hon tror att detta bland annat beror på att de extrema grupperna som inte tolererar musik inte sätter sina barn i en svensk skola utan istället i en friskola. Hon berättar att tack vare att personalen arbetar hårt för att vara tydliga mot föräldrarna om vad som händer och sker och vilka regler som gäller på skolan, så blir det få missförstånd. Informanten säger också att det finns problem med elever vars föräldrar tillhör Jehovasvittnen, då de begränsar sina barns deltagande i musik och svenska högtider.

På vilket sätt har elevernas religionstillhörighet någon betydelse?

Informanten berättar att hon tycker att det blir tydligt när det gäller julfirande och examen i kyrkan. Tidigare samlades hela skolan i statskyrkan (svenska kyrkan) när det var examen men att de nu har sin examen i skolans aula. Detta tycker hon är tråkigt för hon menar på att examen i kyrkan kan man ju se som en svensk tradition och att det är sorgligt att det försvinner, samtidigt som det är tråkigt om några elever inte får vara med på sin examen. Vid jul går hela skolan till kyrkan och de brukar låta de elever som inte vill eller får gå med till kyrkan vara kvar på skolan. Till de föräldrar som opponerar sig emot kyrkobesöket brukar de säga att de kan försöka se det som ett besök i den svenska traditionen, ibland fungerar det och ibland inte. Informanten brukar också sjunga någon psalm varje termin med sina elever, detta för att visa på det kristna eftersom vi faktiskt lever i ett kristet land. Tanken är inte att eleverna ska konvertera utan att de ska få kunskap om det land de faktiskt just nu lever i. Hon menar på att om man på geografien läser om t.ex. Jamaica så är det ett ganska vanligt inslag på deras skola att man sjunger eller lyssnar på musik från detta land allt för att få en så bred bild som möjligt av det land man läser om, så varför kan man inte visa på det svenska?

Informanten berättar att hon faktiskt använt sig av detta argument till en upprörd pappa som inte ville att hans son skulle sjunga kristna sånger. Denna gång slutade det med att pappan förstod syftet även om han inte tyckte om det.

Ifrågasätts undervisningen av föräldrar? I så fall hur?

Informanten berättar att det hänt att föräldrar frågat angående undervisningen men hon tycker inte om ordet ifrågasätta hon trycker att det har en för negativ klang. Hon ser det mer som att föräldrarna är måna om deras barns skolgång. Om föräldrar frågar vad som händer på lektionerna så brukar informanten dels berätta men också erbjuda föräldrarna att komma och vara med på en lektion. Detta har dock aldrig hänt men kanske är det förståeligt för eleverna går i högstadiet och vem vill då att ens föräldrar ska vara med i skolan? Hon berättar också att varje år är det en dag öppet hus på skolan. Uppläggen har sett lite olika ut från år till år men ibland har de arbetat precis som att det varit en vanlig skoldag och då har ju föräldrarna kunnat se och vara med utan att det blivit konstigt för eleverna.

Finns det större motstånd mot viss musik? Vilken? Hur märks det?

Informanten menar att som hon sa innan så har det någon gång funnits motstånd när det gäller religiös musik, men det är ju inte så ofta den musiken används i skolan. Hos eleverna märks det att viss musik är mer populär och att det kan bli lite protester för annan musik. I en klass kan det finnas olika grupperingar med olika musikinriktningar som kan orsaka vilda diskussioner om vilken sorts musik som är bättre.

Undviker du som lärare att presentera viss musik? Vilken? Varför?

Informanten menar att hon inte brukar tänka att hon inte ska presentera vissa delar inom musiken för eleverna men att det finns ett sunt förnuft som säger att musik som kan vara stötande låter man bli och att hon då främst tänker på rasistisk, nazistisk och satanistisk musik. Förutom detta så tycker informanten att det är viktigt att visa på musikens bredd och detta gör hon gärna.

Hur kan musikämnet hjälpa invandrarungdomar i deras identitetsarbete?

Informanten tycker att musikämnet kan helt klart vara en del av identitetsarbetet. Hon menar att musik är så mycket mer än att bara lyssna på. Kläder, frisyrer, åsikter, kan följa med som ett helt paket. Det kan vara en trygghet för vissa ungdomar att kunna säga att de är skatare, hårdrockare, jazzare, hiphopare etc. Som lärare gäller det då att på musiklektionen i skolan kunna använda detta intresse som ungdomarna har och att på så sätt hjälpa dem i deras identitetsarbete.

Intervju med Anders

Anders är 47år, skild sedan 2 år tillbaka och har ett vuxet barn. Anders är behörig musiklärare och har arbetat som detta i 16 år. Han arbetar sedan 16 år tillbaka som musiklärare och möter 10-15 olika nationaliteter bland eleverna under en arbetsvecka. Intervjun gjordes den 8 februari 2006 på hans arbetsplats, en grundskola i Umeå där han vid intervjutillfället har en heltidsanställning.

Finns det invandrarbarn/ungdomar som ej vill/får delta i musikundervisningen?

Informanten berättar att han stött på detta problem ett antal gånger under sitt yrkesliv, men att det för honom är ett relativt nytt problem. Informanten anser att eleverna inte helt ska slippa musikundervisningen men om det är något delmoment som föräldrarna sätter sig emot så brukar han kunna kompromissa och låta eleven göra någon annan uppgift. Att låta eleven bli fri från musikundervisningen anser han inte vara en lösning.

På vilket sätt har elevernas religionstillhörighet någon betydelse?

Informanten menar på att detta till viss del hör samman med föregående fråga, men han framhåller också att det inte alltid heller handlar om religion. Informanten menar att det är viktigt att försöka se till alla elevers behov men att det faktiskt inte alltid går att göra det och då måste det bli en kompromiss från både hållen. Han betonar också att det inte bara är muslimer detta gäller som många vill tro, utan att det även finns svenska religiösa grupper som det finns en stor acceptans i samhället för att de ej ska behöva delta i vissa moment i skolan.

Ifrågasätts undervisningen av föräldrar? I så fall hur?

Detta är något som informanten inte säger sig ha upplevt, han tycker snarare att det är alldeles för lite kontakt med föräldrarna. I stort sett sker den enda kontakten med föräldrarna när det är utvecklingssamtal. Informanten anser att dialogen mellan skola och hemmet är alldeles för dålig och att det är något som skolan snarast borde ge resurser till. Informanten berättar om

när han arbetade i en skola i ett mindre samhälle, i en skola med 4 högstadielklasser och ca 20 elever i vardera klass, hur bra kommunikationen då var. Att han till och med kunde hälsa på föräldrarna när han mötte dem på stan, för han visste vilka de var vilket han inte anser sig kunna nu. Informanten menar att detta är ett stort problem han anser att han nu har alldeles för många elever och att han ibland inte vet vilka som är hans elever. Om ifrågasättande av undervisningen sker så menar han att det oftast är svenska medelklassföräldrar som ringer och har frågor som rör deras barns betyg.

Finns det större motstånd mot viss musik? Vilken? Hur märks det?

Informanten nämner problem vid skolavslutningar och psalmer men säger att han inte ser det som ett problem vid musikundervisningen eftersom han inte använder dessa psalmer i undervisningen. Informanten kan dock tänka sig att viss populärmusik inte är så populär hos vissa pga. texter som anspelar på satanism eller sex och lättklädda tjejer i musikvideos som leder tankarna till ett "dåligt" liv.

Undviker lärare att presentera viss musik? Vilken? Varför?

Informanten berättar att han vill ge eleverna en bra grund i musik och att han därför inte bara låter eleverna bestämma utan att han anser att det är viktigt att de får lite av musikhistorien med sig. Inte så att de ska kunna massa årtal utan mer att de ska se en röd tråd både genom den klassiska musiken och afromusiken. Musikteori är också en del som han anser vara viktigt, till och med allmänbildande. Han anser att eleverna bör kunna det mest grundläggande inom teorin så att de i alla fall förstår vad det handlar om. Självklart spelar han också ensemblespel med sina elever och säger att han undviker den musik som är naturligt att undvika, alltså att inte använda musik som eleverna kan känna stötande. Detta kan ändå givetvis ske för som informanten säger så vet inte han vad alla hans elever har med sig i bagaget.

Hur kan musikämnet hjälpa invandrarungdomar i deras identitetsarbete?

Informanten säger att han inte tänkt på musikämnet just på det sättet, men att musik säkert kan hjälpa alla ungdomar. Informanten menar på att musik är något som de flesta människor kan relatera till på något sätt, de flesta blir på något sätt berörda av musik och att det kan vara både på ett positivt och negativt sätt. Musikundervisningen är ett ämne som skiljer sig från de flesta övriga ämnena på så sätt att eleverna arbetar praktiskt mot något och att de i hans klassrum sedan redovisar det för varandra.

Intervju med Lena

Lena är 27 år, sambo med pojkvän och två hundar. Hon blev färdig musiklektor våren 05 och har alltså inte arbetat ett helt år än som musiklektor. Under en arbetsvecka möter hon ca 10 nationaliteter bland sina elever. Intervjun gjordes på hennes arbetsplats den 9 februari 2006. Hon arbetar största delen i åk 7-9 men hon har även några lektioner i veckan med elever i åk 6.

Finns det invandrarbarn/ungdomar som ej vill/får delta i musikundervisningen?

Informanten berättar att detta problem inte finns på hennes arbetsplats (i alla fall inte just nu). På frågan om det förekommit tidigare så kan informanten inte svara på detta eftersom hon bara varit yrkesverksam i lite mer än ett halvår. På frågan om detta problem ändå diskuteras på hennes arbetsplats blir svaret, att visst har det diskuterats i lärarrummet, men att det inte diskuterats under ordnade former. Hur informanten skulle agera om detta problem skulle uppstå vet hon inte. Hon berättar att på musikhögskolan diskuterades allt möjligt men, att vi nu lever i ett mångkulturellt samhälle men vad det kan få för konsekvenser både positiva och

negativa det sades det inte ett ord om. Inte heller sades något om hur undervisningen förändras om man har en helt ”svensk” klass eller om man har 25 olika nationaliteter. Musikhögskolorna har ett ansvar i detta och det borde på något sätt ingå i den undervisningen.

På vilket sätt har elevernas religionstillhörighet någon betydelse?

På denna fråga så vill informanten hellre tala om kultur och traditioner. Hon menar att det inte är religionen i sig som är ett problem utan att det är de olika kultureernas och traditionernas oförståelse för varandra som skapar problemen. Hon undrar varför vi i Sverige är så rädda, allt vi gör som är ”svenskt” får vi ju inte längre göra, för det kan var stötande. Hissa flaggan, sjunga nationalsången, avslutning i kyrkan, ljus på borden i klassrummet vid jul, julgran påskäggs etc. Informanten säger att hon inte tror att det är invandrarna som mest bidragit till detta utan att det är vi svenskar som själva skapat detta för vi är så rädda att göra fel. Tänk om det är tvärtom att vi gör oss själva en otjänst genom att ta bort alla våra traditioner och religiösa seder. Informanten säger att det för henne är självklart att om hon kom till ett annat land skulle hon försöka bevara sina egna seder och traditioner men också ta seden dit hon kommit. Informanten tror att invandrarna som kommer till Sverige måste bli besvikna över detta land som inte har några egna religiösa seder och traditioner att visa upp och inbjuda till. Om informanten måste säga något om religionstillhörigheten så tycker hon att det finns få problem med muslimer och att det är svårare med elever som kommer från tex. Jehovasvitten.

Ifrågasätts undervisningen av föräldrar? I så fall hur?

Informanten upplever sig har god kontakt med föräldrarna. Hon menar att lärarna borde bättre kunna ta emot kritik som de sedan ska förvandla till något positivt. Informanten säger också att eftersom hon just examinerats vid en musikhögskola där man dagarna i ända får ta emot kritik så är man bra rustad inför verkligheten. Informanten berättar att hon istället fått viss kritik av andra kollegor som tycker att hon ibland har ”knasiga” arbetsmetoder. Detta tycker informanten är jobbigt, hon menar på att hon har ett estetiskt ämne och att det är ett ämne som är viktigt just på grund av att det går att göra så mycket bara man har tillräckligt med fantasi. När hon gått till motattack mot sina kollegor och frågat vad de egentligen menar så har hon inte fått något bra svar. Detta tolkar hon bland annat som en avundsjuka därför att hon har bra kontakt med eleverna vilket inte alla de andra lärarna har.

Finns det större motstånd mot viss musik? Vilken? Hur märks det?

Detta är något som informanten inte har stött på än, hon säger dock att det säkert kommer att ske någon gång. Informanten menar att eftersom musik är något som berör de flesta på olika sätt så borde det vara ofrånkomligt att någon gång hamna i en sådan diskussion. Hos eleverna tycker hon sig ha sett att hennes elever endast har ”funnit” den kommersiella musiken och att hon därför möts av negativ respons när hon arbetar med andra genrer. Detta missnöje brukar dock ge sig ganska snabbt för informanten säger att det är A och O hur du lägger upp lektionerna, antingen blir det en hit eller en flopp.

Undviker du som lärare att presentera viss musik? Vilken? Varför?

Informanten berättar att hennes tanke är att försöka genomgå igenom de största genrererna men i och med att hon inte arbetat så länge har hon inte hunnit detta. Hon berättar också att eftersom hon i grunden är klassiskt skolad så kan undervisningen ibland kantra över åt det hållet. Dessutom menar informanten att som musklärare finns inga exakta kursplaner och detta gör att undervisningen kan bli väldigt färgad efter person. Men informanten säger att musik som kan vara sårande eller upprörande undviker hon självklart. Dessutom tycker hon att mycket av

det som spelas på t.ex. radio är alldeles för sexistisk och undrar varför det inte är åldersgräns på viss musik precis som det är på vissa filmer.

Hur kan musikämnet hjälpa invandrarungdomar i deras identitetsarbete?

På denna fråga är informanten bestämd i sitt svar, det är inte ämnet i sig utan det är läraren som genom (förhoppningsvis) sin kompetens kan se, hjälpa och underlätta invandrarelevernas identitetsarbete. Det är läraren som måste kunna se sina elever som människor och som individer, att alla är olika och att skolarbete inte kan läggas upp exakt lika för alla elever utan att man ibland måste arbeta på andra sätt med vissa av sina elever. Informanten berättar också att hon är väl medveten om att hon är ny i sin lärarroll men att hon genom sina många år som student har mött på lärare som alla på sitt sätt nu hjälper henne att bli den lärare som hon själv vill vara. Vissa av hennes tidigare lärare kan hon bara säga positiva omdömen om och att hon gärna ”härmar dessa” medan andra av hennes tidigare lärare har genom sitt sätt och sin undervisning visat henne hur hon inte vill eller ska vara som lärare. Informanten upplever också att det är flera av hennes elever som tyr sig till henne och hon tror själv att det dels beror på åldern eftersom hon inte är så många år äldre än sina elever och att hon fortfarande kan ”ungdomarnas” språk och koder. Hon tycker att det är viktigt att hålla sig uppdaterad med vad som är ”inne” just nu inom musik, kläder etc. Dessutom så försöker hon ta sig tid att så ofta som möjligt röra sig i uppehållsrummet för att på så sätt skapa kontakt och inte bara bli ”musikläraren”. Dock är hon noga med att aldrig gå över gränsen att bli ”polare” med sina elever.

Intervju med Sonja

Sonja är 57 år, hon är gift och har 2 barn och 1 barnbarn. Sonja är behörig musiklärare och har arbetat som detta i 25 år. Hon möter 5-10 nationaliteter bland sina elever under en arbetsvecka. Intervjun gjordes 14 februari 2006 på hennes arbetsplats, en skola i Umeå, där hon har en heltidstjänst.

Finns det invandrarbarn/ungdomar som ej vill/får delta i musikundervisningen?

Informanten berättar att problemet finns på hennes arbetsplats. Under vårterminen har hon haft 3 elever som inte varit närvarande vid all musikundervisning. Efter samtal med föräldrarna framkom det att de inte förstod vad musikundervisning är för något. I deras hemland fanns inte ordet musikundervisning och när de förstod ordet musik sammankopplade de det med musikvideorna som man kan se på t.ex. MTV. Efter förklaringar, beskrivningar och besök på musikundervisning så inleddes en dialog. I dagsläget är de tre eleverna med på det mesta av undervisningen men det finns fortfarande vissa undantag tex. dans, vissa genrer som till exempel rock och religiös musik.

På vilket sätt har elevernas religionstillhörighet någon betydelse?

Informanten drar en parallell till sitt eget liv. Hon är född och uppvuxen i ett frireligiöst hem. Med detta följde den s.k. syndakatalogen alltså bio, smink, kortspel, dans mm var strängt förbjudet. Detta gjorde att hon inte fick delta i all musikundervisning. Dansen som då ansågs vara syndigt behövdes det bara ett intyg från föräldrarna för att slippa delta i. Informanten berättar att förutom syndakatalogen så tycker hon att uppväxten i frikyrkan varit positiv. Informanten tycker sig också se att de elever som kommer från ett frireligiöst hem är betydligt mindre hämmande av att t.ex. stå på scen. Hon menar att många praktiskt taget är födda på scen, de har haft möjlighet sedan de var små att sjunga, spela musik och teater etc, på gudstjänster och andra sammankomster, därför är det naturligt för dem att synas och höras. Informanten tror att genom sin uppväxt har hon fått en stor förståelse för de elever som inte får delta i all undervisning.

Ifrågasätts undervisningen av föräldrar? I så fall hur?

Informanten säger att eftersom hon arbetat så pass många år inom skolan så är det självklart att det hänt att föräldrar ifrågasatt undervisningen. Någon förälder har tyckt att dennes barn fått för mycket läxa från musiken och antytt att när de övriga läxorna är klara då kan musikläxorna göras. Eller att när någon elev är på gränsen att inte bli godkänd så har Sonja ibland upplevt att föräldrarna tagit det med en axelryckning medan hon vet att de inte skulle göra det i något annat ämne. Hon anser dock att hon har bra kontakt med föräldrarna och att det finns en god dialog mellan henne och föräldrarna.

Finns det större motstånd mot viss musik? Vilken? Hur märks det?

Informanten tycker sig inte märka något större motstånd mot någon speciell sorts musik utan att det är mer ”temamusik” som ibland kan hamna i kläm. Med temamusik menar hon bland annat advent och julsånger, påsksånger och vissa sommarsånger. Även om informanten har förståelse för detta så säger hon att det då retar henne. Hon tycker att det är så sorgligt att ”våra” traditioner försvinner.

Undviker du som lärare att presentera viss musik? Vilken? Varför?

Informanten berättar att hon inte undviker att presentera viss musik men hon undviker att t.ex. spela viss musik som kan vara för svår eller som kan vara stötande. Informanten berättar dock att hon avsätter 10 min av varje lektion till musiklyssning, där eleverna får lyssna till olika genrer och där de får ett kort informationsblad om genren eller artisten att läsa samtidigt till musiken. Detta gör att eleverna får ”smaka” på all musik. Informanten tycker inte att det skulle vara rätt att ”gömma” viss musik. Hon tycker istället att det är bättre att eleverna vet vad det är för sorts musik och att de faktiskt vet vad den står för.

Hur kan musikämnet hjälpa invandrarungdomar i deras identitetsarbete?

Informantens elever är ungdomar som inte varit så länge i Sverige. De har problem med språket som i sin tur gör att det skapas onödiga missförstånd mellan både elever och lärare. I lärarnas arbetsgrupper diskuteras detta ofta och mycket, det har bland annat resulterat i att det nu arbetas mer över ämnesgränserna. Hon menar också att det är otroligt viktigt att alla elever får synas, och att i stort sett alla musikuppgifter ska redovisas på ett eller annat sätt framför eller med klasskompisarna. Detta börjar hon dock inte med förrän på våren i 7:an. Hela hösten i 7:an jobbar hon med att bygga upp klassen till en stabil grupp, med olika lära-känna-varandra-övningar, samarbetsövningar etc. Informanten menar att detta är ett bra sätt att få en klass där eleverna är trygga med varandra vilket medför att den enskilde eleven i sin tur presenterar bättre och också tycker att undervisningen är roligare.

Intervju med Hasse

Hasse är 38 år, han är sambo och har 1 barn. Hasse är behörig musiklärare och har arbetat med detta i 12 år. Han möter ett tiotal olika nationaliteter bland eleverna under en arbetsvecka. Intervjun gjordes den 21 februari 2006 på hans arbetsplats, en grundskola i Umeå. Han arbetar med elever i åk 7-8.

Finns det invandrabarn/ungdomar som ej vill/får delta i musikundervisningen?

Informanten berättar att detta har hänt men att det inte är en vanlig situation för honom. När problemet har uppstått har informanten upplevt att skolan är dåligt förberedd på denna sorts problem. Det finns ingen plan för hur en lärare ska agera när detta problem uppstår, vilket informanten anser kan skapa en osäkerhet hos läraren. När informanten mött detta problem har han omgående tagit kontakt med föräldrar eller vårdnadshavare för att försöka komma fram till en lösning. Informanten säger att eftersom detta är så pass ovanligt så tycker han inte

att han egentligen kan säga så mycket om det. Han säger också att hans arbetsplats är en kommunal skola och om man inte tycker att en sådan skola passar ens barn så finns det privata skolor som kanske kan passa bättre.

På vilket sätt har elevernas religionstillhörighet någon betydelse?

Informanten berättar att han tror att religionen kan spela stor roll, särskilt för invandrarfamiljer som flytt från sitt hemland där de har lämnat allt och när de kommer till sitt nya land så är det egentligen bara religionen som de verkligen har kvar. När de kommer till sitt nya land så kan religionen börja spela en betydligt större roll än vad den gjorde innan. Detta gör nog att många barn inte egentligen vet hur de ska reagera och agera, det som varit tillåtet i hemlandet kanske nu är strikt förbjudet. Informanten tycker också att i en sådan här fråga skall man också prata om de svenska ungdomarnas religionstillhörighet. Han berättar att han tycker sig kunna se karaktäristiska drag hos elever som tillhör olika religiösa grupper i Sverige och att dessa ibland kan göra det svårt i undervisningen men att detta pratas det nästan aldrig om. På något sätt är det mera "okej" att ett barn från en svensk religiös grupp inte vill delta i undervisning än om en elev från en annan religion som inte är det. Informanten tycker att det är upprörande att det är skillnad, han menar på att vi lever i 2000 talet och att religioner och kulturer nu finns bredvid varandra.

Ifrågasätts undervisningen av föräldrar? I så fall hur?

Informanten svarar att det är väldigt sällande som hans undervisning ifrågasätts. Han upplever ibland att vissa invandrarföräldrar önskar att han ska kunna undervisa om just deras hemlands musiktraditioner. Informanten håller med att musiktraditioner är viktigt men han säger också att det inte finns någon möjlighet för honom att sätta sig in i alla han elevers olika musiktraditioner. Han brukar istället bjuda in föräldrarna att själva komma och dela med sig av sina kunskaper inom sitt lands musiktraditioner. Detta brukar bli några gånger per år och informanten upplever det som väldigt positivt och berikande både för eleverna och honom själv.

Finns det större motstånd mot viss musik? Vilken? Hur märks det?

Informanten upplever att det finns ett större motstånd mot religiös musik, än annan och att det är ganska sällan som han använder den sin undervisning. Samtidigt berättar informanten att för några år sedan hade han en praktikant från en musikhögskola som gjorde sin praktik hos honom. Denna var gospelfantast och hon både berättade om och sjöng gospel med alla klasserna. Det som informanten reagerade på var att när han pratade med sin praktikant om att använda religiös musik i undervisningen så sade praktikanten att hon inte tänkt att det skulle kunna innebära några problem med religiös musik i klassundervisningen. Det informanten också reagerade på dessa veckor var att det var ingen av eleverna som gjorde något som helst motstånd mot gospelundervisningen. Informanten undrar vad det är för skillnad att sjunga en gospellåt och att sjunga en julsång, det är ju samma innerbörd.

Undviker du som lärare att presentera viss musik? Vilken? Varför?

Informanten säger att han brukar undvika att spela musik som han själv inte behärskar. Detta säger han kan nog ses som en lathet eller kanske en tjänst åt sina elever. Som han tidigare berättade tar han istället hjälp av t.ex. föräldrar om han skall arbeta med en viss musik som han inte är insatt i. Rasistisk och nazistisk musik använder han heller inte, för musik som är stötande har inget syfte i skolan. Vid frågan om t.ex. julsånger som kan vara stötande för vissa så säger informanten att vid advent och jul sjunger han sånger som hör till. De elever som inte vill får gå ut till ett arbetsrum och öva på t.ex. gitarrackord eller något annat. Informanten tycker det är fel att de som firar jul i Sverige och som är i majoritet skall behöva vika sig för

en minoritet som inte firar jul. Informanten berättar också att han några gånger råkat ut för elever som trots förbud av föräldrar ändå väljer att medverka vid julfirandet.

Hur kan musikämnet hjälpa invandrarungdomar i deras identitetsarbete?

Informanten är själv adopterad och berättar att han i högstadiet började undra mer om sitt ursprung. Det var först då som han egentligen började inse att han faktiskt inte såg ut som alla andra, att hans bakgrund var något helt annat även om han kände sig som 100 procent svensk. På grund av detta så känner han att han har stor förståelse för invandrarelever som finns i hans klasser. Han vill dock poängtera att han ändå aldrig kan sätta sig in i deras situation. Informanten tror att om musikämnet används på ett bra sätt så finns det flera grenar i ämnet som kan hjälpa till i en identitetsutveckling. Informanten säger också att musiken inte bara kan hjälpa invandrarungdomar utan alla ungdomar. Själv träffar han en gång i veckan en grupp så kallade ”problemkillar” där de tillsammans spelar och lyssnar på musik. Informanten menar att det är tack vare musiken som dessa killar faktiskt nu kan samarbeta någorlunda bra.

Nu följer en kort reflektion av intervjuvaren.

Finns det invandrarbarn/ungdomar som ej vill/får delta i musikundervisningen?

På denna fråga vad det endast Sonja av de fem informanterna som just nu upplever detta problem på sin arbetsplats, alla informanterna hade dock stött på detta problem någon gång i sitt arbetsamma yrkesliv. Även om informanterna inte upplever detta som ett ”vanligt” problem eller en ”vanlig” situation så verkar det som om de saknar en diskussion kring just detta problem som faktiskt kan uppstå.

På vilket sätt har elevernas religionstillhörighet någon betydelse?

Intressant med denna fråga var att flera av informanterna inte tyckte att religionstillhörighet var det intressanta, utan att man istället skulle prata om kultur, seder och traditioner. Dessa olikheter finns nu i dagens Sverige. Petronella, Lena och Hasse nämnde alla på lite olika sätt att vi svenskar är så rädda för det så kallade ”svenska”, att vi snart inte har några egna seder och traditioner kvar i skolan. Jag tycker att detta är en intressant fråga och situation. Jag menar att vi är otaktiska både mot oss själva och mot våra nya medborgare. Vi har fina traditioner varför inte bjuda in andra att delta i dem

Ifrågasätts undervisningen av föräldrar? I så fall hur?

Detta var den fråga som jag fick minst respons på när jag intervjuade mina informanter. Vad detta beror på vet jag inte riktigt, kanske är det en känslig fråga? Det som kom fram är att det inte är någon vanlig situation, vissa har inte ens stött på det vilken slutsats man ska kunna dra av detta är svårt att säga. Bra är i alla fall att flera av informanterna upplever sig ha god kontakt med föräldrarna, kanske är det som gör att de inte känner att deras undervisning ifrågasätts?

Finns det större motstånd mot viss musik? Vilken? Hur märks det?

Att föräldrarna visar ett aktivt motstånd mot viss musik verkar inte vara så vanligt hos informanterna utan det är mera eleverna som kan ha ett motstånd till viss musik. Religiös musik var den genre musik som några av informanterna menade att det fanns större motstånd till. Jag tycker det är intressant det informanten som haft en gospelfantast till praktikant som sjöng gospel i flera veckor med eleverna och inte mötte på något motstånd berättade. Varför möts informanterna av motstånd om de sjunger en sång ur psalmboken men inte en gospelsång, innerbörden i texterna är ju den samma. Kan det vara så att den ”nya” gospeln ligger närmare ungdomarna i och med att musiken är så utblandad med soul, hip-hop etc. och därför känner

ungdomarna igen musiken medan en psalm skriven på 1700talet både till språk och melodi inte ligger lika nära och därför skapar ett motstånd?

Det verkar som att det inte är texterna som i första hand styr utan att det är musiken som styr uppfattningarna. Det verkar nästan som att den religiösa texten försvinner om den är häftigt musikaliskt inbäddad.

Hur kan musikämnet hjälpa invandrarungdomar i deras identitetsarbete?

Informanterna tycker alla på något sätt att musikämnet kan hjälpa invandrarungdomar i deras identitetsarbete. Att musikämnet ofta är ett praktiskt ämne är något som flera av informanterna nämner, att arbeta tillsammans stärker eleverna. Dessutom är musik ett ämne där man som lärare ofta på ett smidigt sätt kan göra sina elever synliga, t.ex. genom att eleverna i mindre grupper gör olika redovisning framför sina klasskompisar.

En idé kan också vara att skolorna satsar mer på att prata om svenska seder och traditioner, kanske temadagar kan vara ett sätt. På detta viset kan man kanske underlätta för invandrarelever att också kunna identifiera sig som svenskar.

Jag tycker att det hade varit intressant att få se vad som kommit fram om jag valt att intervjua invandrareleverna istället för musiklärarna. Om funderingarna och upplevelserna kring detta ämne skiljer sig mycket åt?

8 DISKUSSION

I den här avslutande delen av uppsatsen kommer jag att diskutera mina resultat utifrån min teori och min metod. Jag kommer nu att gå igenom mina frågor och jämföra teori med intervjuerna och även delge egna tankar och funderingar, för att därefter komma fram till en sammanfattning av hela undersökningen.

8.1 Diskussion

Finns det invandrarbarn som ej vill/eller får delta i musikundervisningen? Och har elevens religionstillhörighet någon betydelse?

I enkätsvaren (s.13) var det endast en av de fem lärarna som stött på problem av detta slag. I detta fall var det muslimska flickor som inte ville delta i dans under musikundervisningen. Av detta svar kan man tolka att detta problem inte är särskilt utbrett i Malmös högstadieskolor men p.g.a. det låga antal informanter så upplever jag inte att svaret riktigt speglar verkligheten. I frågan om religionstillhörigheten påverkar utformningen av musikundervisningen är det två av informanterna som svarar ja. I kommentarerna de lämnat berör informanterna avslutning i kyrkan och julsånger. En av informanterna låter de elever som inte vill dela p.g.a. religiösa skäl sitta bredvid och titta på och att hon inte gör någon ”stor grej av det” i hennes svar kan man samtidigt tolka att hon inte är riktigt nöjd med det arrangemanget eftersom hon funderar om hon inte borde ta en diskussion istället. Den andra läraren menar på att även om vissa ifrågasätter varför avslutningen ska vara i kyrkan så deltar de flesta i alla fall. Undantaget är de som tillhör Jehovas Vittne, vilket både lärare A och lärare B nämner i sina kommentarer. En fråga som då kan ställas är: Agerar lärare olika om det är invandrarelever som inte vill eller får delta i musikundervisning eller om det är en svensk elev som tillhör Jehovas vittnen.

Av de intervjuade informanterna är det bara Sonja som just nu har detta problem på sin arbetsplats, de övriga informanterna har lite eller ingen erfarenhet av detta. Hasse berättar att när detta problem uppstått på hans arbetsplats så har skolan varit dåligt förberedda på denna sortens problem, det har inte funnits någon plan för hur lärarna skall agera, detta anser Hasse skapar en osäkerhet bland lärarna. Jag tycker att Lenas förslag om en diskussion i skolan bland de anställda kan vara en bra ide' även om problemet inte vid tillfället finns på platsen. Att vara förberedd skapar en trygghet och kan också göra en tråkig och jobbig process för de inblandade lättare om personalen på skolan vet hur de ska reagera och agera.

Angående religionstillhörighetens betydelse så är det även bland de intervjuade som julfirande och examen i kyrkan verkar vara det tydligaste sättet att se att det finns olika religionstillhörigheter i en klass. Petronella anser att i och med att julfirande och examen i kyrkan nu inte längre finns kvar på hennes arbetsplats försvinner de svenska traditionerna, även Lena talar om att det "svenska" tyvärr försvinner mer och mer. Informanten Hasse tror att religionen spelar stor roll för många av invandrarfamiljerna eftersom religionen för många är det enda som de har kvar från sitt hemland. Han säger också att i en sådan här fråga ska man även tala om de svenska elevernas religionstillhörighet, han säger också att eftersom vi lever på 2000talet så borde religioner och kulturer nu finnas bredvid varandra. Även informanterna Lena och Anders framhåller att det inte bara har att göra med religion utan att det är kultur och tradition man också ska prata om.

I den sökta litteraturen framkom det att innehållet i skolundervisningen är helt olika i olika länder, därför är det viktigt att förklara vad som här i Sverige anses vara "riktiga" skolämnen (Wellros, 1992). Roth (2002) menar att det mångkulturella kan ses av människor både på ett positivt och negativt sätt. Att invandrare håller fast vid sin kultur, sina normer och traditioner kan ses som något positivt och berikande samtidigt som vissa kan se det som något negativt och att det kan uppstå konflikter. Även om denna undersökning handlar om invandrabarn så vill jag även nämna att det finns svenska barn vars föräldrar inte vill att barnen ska delta i musikundervisning. Som jag tidigare skrev (s. 6) så står det i Lpo 94 att föräldrar ska kunna skicka sina barn till skolan och vara säkra på att deras barn inte blir påverkande till fördel för en speciell åskådning (Lpo 94). Den allmänna skolan ska vara icke-konfessionell därför har vissa skolor löst problem som kan uppkomma vid t.ex. avslutning i kyrkan eller religionsundervisning med att eleverna inte behöver delta.

Ifrågasätts undervisningen av föräldrar?

I resultatdelen (s.14) kan man se att tre av fem lärare menar att deras undervisning ifrågasätts av föräldrar, tyvärr framkommer det inte vad som ifrågasätts. Jag tycker att föräldrar i viss mån har rätt att ifrågasätta undervisningen, det är trots allt deras barn det handlar om. Lärare C svarade ja i tabell tre (s.14) och hänvisade till frågor rörande betyg. Vissa föräldrar kanske ser musikundervisningen som "oseriös" och har svårt att förstå hur deras barn ska få ett bra betyg i detta ämne? Lärare som blir kontaktade av föräldrar ang. detta kanske upplever att undervisningen ifrågasätts trots att det egentligen bara handlar om föräldrarnas önskan att hjälpa barnet till ett bra betyg.

Petronella berättade under sin intervju att hon brukar välkomna föräldrar att komma till skolan och se hur lektionerna fungerar, detta har dock aldrig hänt. Föräldrarna har dock en annan chans att se lektionerna nämligen vid "öppet hus". Att eleverna inte vill att föräldrarna ska vara på skolan kan jag väl förstå för jag tror att många elever ser skolan som en "fristad" där de får vara ifred och på sitt sätt växa utan föräldrarnas närvaro. Samtidigt kan jag tänka mig att det skulle ha en positiv effekt i t.ex. stökiga klasser om det varje dag fanns med föräldrar i

klassrummet. Hasse har få upplever av föräldrar som ifrågasätter undervisningen, däremot får han önskemål av invandrarföräldrar om att han ska undervisa om deras hemlandsmusiktraditioner. För Hasse är det svårt att kunna göra detta eftersom han inte är insatt i alla musiktraditioner som finns, men han vänder då på det hela och erbjuder föräldrarna att själva komma till skolan och berätta om sina musiktraditioner. Jag tycker att Hasse gör detta väldigt bra, dels så får hans elever bra kunskap i musiktraditioner, föräldrarna kommer på ett smidigt sätt in i skolans miljö utan att det blir konstigt och föräldrarna får känna att de kan bidra med något värdefullt! Anders såg denna fråga från ett annat håll nämligen att det är alldeles för lite kontakt med föräldrarna och detta ser han som ett stort problem. Han hade dock ingen konkret ide på hur han skulle förändra situationen.

Som Zakari & Modig (2002) skriver är det viktigt att det finns en bra dialog så och att föräldrarnas möte med skolan blir positiv, kommunikation mellan hem och skola måste bli bättre. Om föräldrarna känner sig positiva till skolsystemet så kan de därigenom påverka barnens attityder. I Matti Similäs undersökning (s.10) som handlade om ”i vilken omfattning elever i Sverige fortsatte till teoretiska gymnasieutbildningar och högskolestudier” visar att det är betydligt fler svenska elever som fortsatte till teoretiska gymnasieutbildningar och högskolestudier än invandrarelever (Fredrison & Walström). I denna undersökning kan man tolka att detta gäller alla invandrarelever därför tycker jag att det är viktigt att framhålla att det är stora skillnader mellan olika invandrargrupper. T.ex. är utbildning väldigt viktigt för iranier, att inte vara utbildad betraktas i Iran som något dåligt (Mahoomy, 1998).

Finns större motstånd mot viss musik och undviker lärare att presentera viss musik?

Att det finns större motstånd mot viss musik är det två av informanterna som har erfarenhet av. Tyvärr gav de inga konkreta förslag på vilken musik de menar. Lärare A som inte har erfarenhet av detta hade en tanke på att det kanske skulle kunna gälla hårdrock. Jag tycker dock att man kan tolka hennes svar som en gissning och inget annat.

I enkätsvaren (s.14,15) på frågan om lärare undviker att presentera viss musik så var det endast lärare D som menade att han undvek viss musik ”som lärare har jag ett ansvar att se till att musiken vi använder i undervisningen inte är t.ex. rasistisk eller stötande på annat sätt” (s.15). Detta menar jag är sunt förnuft men det är viktigt att ifrågasätta hur medvetna lärarna egentligen. Eftersom de övriga informanterna svarade nej på denna fråga så tolkar jag det på två sätt, antingen är de så pass medvetna om den musik de använder i sin undervisning att de inte tänker på samma sätt som lärare D eller så ser de inte sitt ansvar och kanske därmed låter eleverna använda musik som faktisk kan ses som t.ex. stötande i sin undervisning.

Intervjuade Sonja märker inte av något större motstånd till någon speciell musik samtidigt som att hon i nästa andetag säger att viss ”tema” musik kan komma i kläm. Med ”tema” musik menar hon bla. advent, jul och påsksånger. Hon säger att detta retar henne eftersom hon upplever att ”våra” traditioner försvinner. Hon berättar att hon ändå inte undviker att presentera viss musik men att hon undviker musik som hon anser kan vara stötande. Även Anders och Petronella har upplevt motstånd mot religiös musik som använts just vid examen eller advents firande i kyrkan. Jag tycker att Hasses upplevelse av sin praktikant från en musikhögskola som sjöng gospel med alla klasser var både kul och intressant. Dela var det varken elever eller föräldrar som opponerade sig mot att sjunga de gospelsånger som hon presenterade och dels så hade inte heller informanten haft en tanke på att det skulle kunna ställa till med problem i klasserna genom att sjunga religiös musik. Vad var det som gjorde att denna religiösa musik fick användas men att sången *Den blomstertid* ger helt andra reaktioner? Det kanske är som jag skrev tidigare (s.24) att den ”nya” gospel ligger närmare ungdomarna eftersom musiken

är så utblandad med soul, hip-hop etc. Frågan är då, är det inte texterna som är ”stötande”, för i en gospel låt så är ju alltid Gud och Jesus med? Jag har inget svar på detta, men det jag kan tänka mig är att när musiken kommer ut från själva kyrkan så är den inte lika ”farlig” och att det är hela helheten med kyrka, sång, ritualer som skapar motståndet och inte bara en del av det hela.

Thorsén (2003 s.9) beskriver musikundervisningen som en arena där eleverna får tillfälle att prova olika livsstilar och sammanhang. Det gäller då som pedagog kunna visa på olika genrer och olika arbetssätt, som jag skrev på sidan 15 så är det en pedagogs uppgift att lära eleverna att vara kritiskt granskande t.ex. av det budskap vissa grupper har i sin musik. Som jag tidigare skrivit (s. 10) så har skolan många uppgifter och några av dem är att till eleverna förmedla och förankra de värden som vårt samhällsliv vilar på och att ingen människa skall behöva utstå kränkning av något slag.

Kan musikämnet hjälpa invandrarelever i deras identitetsarbete?

I enkätsvaren kan man (s.16) se att musiklärarna var helt överens om att musikämnet faktiskt kan hjälpa invandrarelever i deras identitetsutveckling och att den även gällde de svenska eleverna. Lärare D poängterar att det är vi som lärare som har ett visst ansvar. I kommentarerna som lämnades nämndes bl.a. att genom att blanda in musik från invandrarelevernas hemländer och att fira olika högtider så stärks elevernas identitet. Detta tolkar jag som ett steg mot den mångkulturella samhället vi mer och mer lever i.

Intervjuade Hasse ansåg helt klart att musikämnet kan hjälpa till i identitetsarbete för invandrarungdomar. Eftersom musik är ett praktiskt ämne gör att eleverna ofta arbetar tillsammans och att detta kan stärka eleverna. Jag tror att musikämnet inte bara kan hjälpa invandrarelever utan också de svenska eleverna som också arbetar med sin identitet. Lena var väldigt bestäm i sitt svar nämligen att det inte är ämnet i sig utan att det är läraren som genom (förhoppningsvis) sin kompetens kan se och hjälpa invandrarelever i sitt identitetsarbete. Jag håller med Lena i hennes resonemang samtidigt som jag också tycker att musiken är en bra hjälp att använda sig av i identitetsarbetet. Har man som lärare fantasi så finns det inga gränser för hur man kan jobba. Sedan är det tacksamt att musiken är något som berör de allra flesta människor och på så sätt finns det alltid en chans att finna bra arbetssätt att stärka människor som behöver det.

På denna fråga svarade Anders något mot de andra informanternas svar när han sade att han inte tänkt på musikämnet som en del i identitetsarbete. Efter lite fundering kom han fram till att musik är något som berör alla och att det på det sättet kan hjälpa till i identitetsarbetet.

Att som Roth (2002) se skolan som ett miniatyrsamhälle där eleverna vistas under en lång tid när de är som mest formbara, sätter en viss press på lärarna i skolan. I Lpo94 står det att skolan ska låta varje individ hitta sin personlighet. Eleverna ska även få möjlighet till att ta initiativ, ansvar och chans att utveckla sitt kunnande i att arbeta självständigt och att lösa problem. Skolans uppgift är också att hos eleverna förmedla och förankra de värden som vårt samhällsliv vilar på bl.a. alla människor lika värde (Lpo 94). Detta är viktiga delar i en ungdoms identitetsutveckling. Det är en jobbig del i ungdomars liv och många frågor ställs som, vem är jag, vad vill jag etc. För invandrarungdomar som har både sitt hemlands normer och värderingar samtidigt som de nu lever i ett nytt samhälle, med helt nya normer och värderingar kan det bli en jobbig period. Hartman (2004) talar om vikten av att förstå kulturer för att sedan kunna förstå en människa. Om lärare har kunskap om de olika kulturer de möter under sin arbetsvecka anser jag att de har större möjlighet att kunna hjälpa ungdomarna i deras identitetsarbe-

te. Som jag skrev på sidan tio framhåller Sundin (1984) att både klasslärare och musiklärare kan hjälpa sina elever med hjälp av musik. Musiken kan samla upp och utveckla förmågor hos eleverna eftersom musik är tempo, fart, rytmer, klanger, dans, motorik, teknik med musikprogram mm.

8.2 Avslutning

Musikämnet i sig är ett litet ämne vilket gjorde att mina farhågor i att inte finna ett stort urval av litteratur som motsvarade min problemformulering besannades. Eleverna har endast 2300 timmar musik fördelade över hela grundskolan åk 1-9. Invandrarelevernas situation i skolan är högst aktuell eftersom Sverige är ett mångkulturellt land, och som blivande pedagog i detta samhälle anser jag att det behövs kunskap för att kunna tillgodogöra elevers olika behov. När jag planerade mitt examensarbete bestämde jag mig för att skicka ut enkäter till olika lärare. Den kvantitativadeln bestående av ja och nej frågor förväntade jag mig mer skulle utvecklas i en kvalitativdel där lärarna ombads att kommentera sitt svar. Tyvärr gjorde inte alla informanter detta då den kvalitativadeln mer hade motsvarat syftet. Jag gjorde också fem intervjuer för att få lite mer djupgående svar i mina frågor.

Vissa av svaren jag fått av informanterna var inte alls det jag förväntat mig samtidigt som vissa var exakt vad jag förväntat mig. Att så få av informanterna hade erfarenhet av invandrarelever som inte vill/ej får delta i musikundervisningen tolkar jag som jag skrev tidigare att det inte riktigt speglar verkligheten. Jag tror att det är oundvikligt med konfrontationer i skolor både där det finns många nationaliteter, p.g.a. olika kulturer, religioner och traditioner. Jag menar inte att vissa nationaliteter är bättre eller sämre utan att det är naturligt att detta händer eftersom vi är olika.

Att några av informanter anser att dess undervisning blivit ifrågasatt av föräldrar tolkar jag bl.a. som att det saknas kommunikation. Det kan också vara det problemet som en av informanterna upplever att det är för lite kommunikation mellan lärare och föräldrar. Jag tycker att det är viktigt att visa alla föräldrar vad som händer inne i skolan eftersom barnen tillbringar väldigt mycket av sin tid där. Om föräldrar ifrågasätter undervisningen varför inte låta föräldrarna komma och auskultera på någon eller några lektioner precis som den ena informanten använder sig av? Några av informanterna kände sig ifrågasatta eftersom föräldrar undrat om deras barns betyg. Detta ser jag som blivande pedagog endast som positivt för jag tror att desto mer föräldrar bryr sig i sina barn skolgång desto bättre förutsättning för barnet.

I frågorna om det finns större motstånd och om man som lärare undviker att presentera viss musik var det några av informanterna som svarade att det finns större motstånd och att de undviker att presentera viss musik eftersom informanterna inte vidareutvecklat detta är det svårt att veta vad de exakt menar. Att man som lärare undviker viss musik var det få av informanterna som ansåg sig göra. Även om man faktiskt kan tolka detta svar som att lärare inte undviker att presentera viss musik så tror jag ändå inte riktigt att det stämmer. De flesta av oss har ett sunt förnuft och då blir det helt naturligt att man inte presenterar t.ex. rasistisk musik på musiklektionerna.

I och med att jag även läst till religionslärare tycker jag att frågan ang. religionspåverkan i undervisningen är intressant. Att informanterna som har erfarenhet av detta tar upp exempel som avslutning i kyrkan och julsånger blev ingen överraskning. Jag kan förstå de föräldrar som inte vill att deras barn deltar i detta om det strider mot deras religiösa tro eller kultur samtidigt kan jag tycka att eftersom vi nu bor i ett kristet land med dess traditioner varför inte se det som ytterligare ett sätt att få kunskap, man behöver faktiskt inte konvertera bara för att

man går in i en kyrka som man inte tillhör. Att vissa skolor tillåter att eleverna inte deltar i religionsundervisningen tycker jag visar på okunskap. Dagens religionsundervisning är inte att jämföra med tidigare kristendomsundervisning. Idag presenteras olika religioner och vad de står för vilket ger eleven kunskap som de kan behöva senare i sitt liv.

Att musikämnet är ett ämne som kan hjälpa invandrarelever i deras identitetsarbete var alla mina informanter överens om och jag håller med dem. I och med att musikämnet är ett så pass varierande ämne så kan läraren försök att anpassa sin undervisning så att det passar klassen även om det finns en kursplan att följa. Att använda sig av elevernas kunskaper i deras musik tror jag är ett bra sätt dels får de eleverna en chans att visa sig bäst på något, dessutom kan de antagligen betydligt mer än musikläraren som inte har en chans att kunna lära sig all musik från alla länder och traditioner.

I inledningen beskrev jag avsaknaden av ett ämne på musikhögskolan som innehåller migration, etnicitet och mångkulturalism och som riktar in sig på den svenska skolan. Det borde finnas någon kurs på musikhögskolan som berör detta då vi lever i ett mångkulturellt samhälle och läser en lärarutbildning. Jag tycker att det har varit intressant att göra denna undersökning och mitt intresse för ämnet har ökat. Jag tror på att "blanda in" olika kulturer och traditioner samtidigt som det är viktigt att vi är rädda om vår egen svenska kultur och våra traditioner. Vi måste låta alla få ta plats och försöka vara öppna för "de andra". Jag tror att skolan måste arbeta mer aktivt i detta ämne för att vi ska lära av varandras kulturer och traditioner. Som Uddhom (1993) skrev, två människors oförmåga att förstå varandra leder till främlingskap. Det är inte alls konstigt för om de aldrig möts har de inte en chans att börja förstå varandra.

Förslag till vidare forskning:

Under arbetets gång har nya frågor väckts, jag tycker att det skulle vara intressant att se denna undersökning ur elevernas perspektiv. Detta är mitt förslag till vidare forskning: *hur invandrarelever upplever och tillgodogör sig den svenska musikundervisningen.*

REFERENSER

- Alfakir, N. (2004). *Skapa dialog med föräldrarna – integration i praktiken*. Stockholm:Runa.
- Bunar, N. (2001). *Skolan mitt i förorten. Fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism*. Stockholm/Stehag, Brutus Östlings bokförlag Symposion.
- Fredriksson, U &, Wahlström, P. (1997). *Skola för mångfald eller enfald*. Stockholm: Legus.
- Hartman, J. (2004). *Vetenskapligt tänkande: Från kunskapsteori till metodteori*.Lund. Studentlitteratur.
- Karlsson, P.& Svanberg, I. (1997). *Religionsfrihet i Sverige: Om möjligheten att leva som troende*. Lund. Studentlitteratur.

- Mahoomy, B. (1988). *Inte utan min dotter*. Stockholm:Bonnier.
- Otterbeck, J. (2000). *Islam, muslimer och den svenska skolan*. Lund:studentlitteratur.
- Patel, R & Davidson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund:studentlitteratur.
- Persson, S. (1997). Ingen befrielse från undervisning av religiösa skäl – men bra ändå att vara flexibel. *Skolledaren*. 4, s. 8-9
- Rodell olgac, C. (1995). *Förberedelseklassen:en rehabiliterande interkulturell pedagogik*. Stockholm:Almqvist & Wiksell.
- Roth, H. (1998). *Den mångkulturella parken: om värdegemenskap i skola och samhälle*. Stockholm: Statensskolverk; Liber distribution.
- Roth, H. (2002). *Mångfaldens gränser*. Stockholm: Arena
- Svensson, A. (2002). *Framgångsrikt ledarskap i klassen*. Malmö: Reklamore media.
- Sundin, B. (1984). *Barns musikaliska utveckling*. Malmö: Liber
- Thorsén, S. (2003). Musik i skolan både för rötter och fötter. *I&M. Invandrare & minoriteter*. 5, s.21-24.
- Uddholm, M. (1993). *Pedagogen och den musikaliska människan*. Falköping: Lutfisken.
- Utbildningsdepartementet, *Läroplan för de obligatoriska skolväsendet och de frivilliga skolformerna: Lpo 94*
- Wellros, S. (1992). *Ny i klassen: Om invandrabarn i svenska skolan*. Malmö: Gleerup.
- Westerberg, B. (1987). *Det är ju vi som är negern...: Om kulturmöten i skolan*. Lund: Dialogos.
- Zackari, G& Modigh, F. (2000). *Värdegrundsboken: Om samtal för demokrati i skolan*. Stockholms utbildningsdep. Regeringskansliet.

Internet:

www.katedral.vaxjo.se/KLASSRUM/re/Lucia.htm) 2005-12-03

www.skoverket.se 2005-09-29

www.bildt.net/index.asp?artid=438 2005-12-08

BILAGOR

Hejsan!

Skickar härmed frågeformuläret som ingår i mitt examensarbete som handlar om ”Hur invandrarungdomar tillgodogör sig svensk musikundervisning utifrån musikhärens perspektiv”

Stort Tack för att du ställde dig positiv till att delta i denna undersökning när vi talades vid per telefon.

Du garanteras naturligtvis fullständig anonymitet.

Tack på förhand!
Anna Bergvall

Frågeformulär för musiklärare angående

”Hur invandrarungdomar tillgodogör sig svensk musikundervisning utifrån musiklärarens perspektiv”

1. Är du man eller kvinna

2. Hur gammal är du? _____ år.

3. Är du behörig musiklärare? Ja Nej

4. Hur många år har du arbetat som musiklärare _____ år.

5. Hur många nationaliteter (elever) möter du under en arbetsvecka?

0-5

5-10

10-15

15-20

20 eller fler

6. Finns det invandrarbarn som ej vill/ eller får delta i musikundervisningen?

Ja Nej

Kommentera här!

7. Ifrågasätts din undervisning av elevernas föräldrar?

Ja Nej

Kommentera här!

8. Finns större motstånd mot viss musik?

Ja Nej

Kommentera här!

9. Undviker du som lärare att presentera viss musik?

Ja Nej

Kommentera här!

10. Upplever du att religion påverkar din utformning av musikundervisning

Ja

Nej

Kommentera här!

11. Tror du att musikämnet kan hjälpa invandrarungdomar i deras identitetsarbete?

Ja

Nej

Kommentera här!
